

ਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ

VOL - 3 ISSUE - 21
January 15, 2015

Postal Address
5101 Doe Hollow Pl, Antelope, CA-95843

www.deshdoaba.com
www.ambedkartimes.com

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬਰ ਸੰਪਰਕ : 916-947-8920 ਫੈਕਸ : 916-238-1393 E-mail : deshdoaba@yahoo.com ਸੰਪਾਦਕ : ਤਰਸੇਮ ਜਲੰਧਰੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ
ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਦਿਵਸ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਿਤ ਲੇਖ
ਪੜ੍ਹੋ ਸਫਾ 17 ਤੇ

ਜਾਗੋ! ਅਧਰੇ ਘਰ
ਕੀ ਫੀਗਰੀ ਧਰ ਯਹ
ਲਿਖ ਫੀ ਕਿ ਫਸ
ਫਸ ਫਿਸ ਕੇ ਖਾਸਕ
ਫੈ।

- ਡਾ. ਖਵਿੰਦਰ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਡਾ. ਜੀ. ਸੀ. ਕੌਲ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਸਹਿਜਲ
ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੋ ਸਫਾ 15 ਤੇ 18 'ਤੇ।

ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੰਗੋਵਾਲੀਆ
ਦੀ ਜਨਮ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਐਚ. ਐਲ. ਕਪੂਰ
ਅਤੇ ਡਾ. ਜੀ. ਸੀ. ਕੌਲ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੋ ਸਫਾ 6 ਅਤੇ 9 'ਤੇ।

ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬਰਸੀ
25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਪਲ ਪਿਟਸਬਰਗ ਵਿਖੇ
ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। (ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਫਾ 24 ਤੇ ਦੇਖੋ)

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ 31ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਪਟਿਆਲਾ, (ਬਿਊਰੋ)
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ
ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ,
ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ
ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਤਿੰਨ
ਰੋਜ਼ਾ 31ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ
ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ
ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਢੀਂਡਸਾ, ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ ਸਭਾ,
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ
ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ
ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੀਹ ਹੋਰ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ
ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਹਾਂ ਪੱਖੀ
ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ,
ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ
ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ
ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ
ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੈਂ
ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 ਤੇ)

ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਮੁਕਤਸਰ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਖਲਾਰਾ ਪਿਆ

ਧੜੇਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੱਠੀ ਰਹੀ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੂਹਰੇ
ਆਤਮਦਮ ਦਾ ਯਤਨ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲਗਾਇਆ 'ਸਾਡਾ ਖਵਾਬ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਊਰੋ)- ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ
ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ
ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਖਲਾਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਕਾਂਗਰਸ
ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਧੜਾ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਹਿਣ
ਕਾਰਨ ਮਾਘੂਸੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਰਿਹਾ, ਜਦਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਦ ਤੇ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਲਈ, ਜਿਸ
ਕਾਰਨ ਮਾਹੌਲ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ
ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਈ 'ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਨਵਾਂ ਖਵਾਬ' ਨਾਅਰਾ
ਲਗਾਇਆ। ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ
ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿੱਘ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇਖੀ ਗਈ।
ਮਾਘੀ ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਛੋਟੀ
ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਐਨ ਡੀ ਏ
ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ
ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ 'ਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ
ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲ-
ਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੋਭਾਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਖੁੰਝਣ
ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਜ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਮ-
ਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ
ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਤੋਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਦਿੱਤੀ।
ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 'ਸਾਡਾ ਖਵਾਬ ਨਵਾਂ
ਪੰਜਾਬ' ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾਅਰਾ
ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਮ
ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿ-

ਲਾਆ। ਆਪ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ
ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।
ਆਪ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਜਦੋਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੋਲਣ
ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੋਰ ਬੋਲਣ 'ਤੇ
ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਕਾਵਿਕ ਵਿਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਟੋਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ
ਨੂੰ ਕੀਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸੁਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ
ਭਾਜਪਾ ਵੱਲ ਹੀ ਰੱਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਤਾਂ ਹੁਣ
ਆਖਰੀ ਸਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ।
'ਆਪ' ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਡਾਕਟਰ
ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੇ
ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 5 ਤੇ)

ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ- ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਡੈਲੀਗੇਟ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ
ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਆਦ-
ਮੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ : ਮਾਇਕ ਹੋਠੀ, ਅਮਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਦੀਪ
ਕਮਲ ਬਾਜਵਾ, ਹਰਕਿਰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਬਡਵਾਲਜ਼ ਸੱਤ
ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜੇ। ਮਾਇਕ ਹੋਠੀ 160 ਵੋਟਾਂ, ਅਮਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ
138 ਵੋਟਾਂ ਅਤੇ ਦੀਪ ਕਮਲ ਬਾਜਵਾ 114 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀਆਂ
ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਮਾਈਕ
ਵਾਈਟਸਾਈਡ 91, ਨੋਹ ਪੱਟਰ 76, ਸਟੀਵ ਲੀ, 65, ਤੇ ਮੀਗੇਲ
ਕੋਰਡਨ, 58 ਵੋਟਾਂ ਲੈਕੇ ਜੇਤੂ ਰਹੇ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ
ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਡਾ: ਬਿੰਦੀ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ
ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 ਤੇ)

PRE Prime Real Estate Services
Kulwinder Singh Realtor
Liquor store for sale in Manteca Area.
For more info Call: 510- 676-8041
* Private Lender * Hard Money Loan
* Short Sale Specialist * Buy or Sell Real Estate
DRE # 01763465 Email: Kelvindjhamat@yahoo.com
679 N. Palora Ave. #C Yuba City, CA 95991

MAJESTIC HOMES
Office (925) 779-1234
Direct (925) 366-3618
Fax (905) 219-3918
DRE Licence- 00871752
RAMESH SUMAN
Broker Realtor
RCS-D TM
www.majestichomes.us ramesh@rameshsuman.com
P.O. Box 3434, Antioch, CA 94531-3434

SAROAY INVESTMENT REALTY
Ram Saroay
Broker
ramsaroay@hotmail.com
39039 Paseo Padre Parkway Suite # 205 Fremont, CA 94538
Office: (510) 742-8120, Fax: (510) 742-8121

Amrik Chand (CPA)
Phone : 510-490-8200
Fax : 510-490-8202
Email : achand@pacbell.net
Income Tax Preparation
(Individual, Corporation & LLC)
Payroll Services & Bookkeeping Services
* We are in this business since 1989.
Your satisfaction is our goal.
* Please call us for
Professional & reliable
services at reasonable rates.
959 Corporate Way, Fremont, CA. 94539

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਵੇਰਵਾ- ਪ੍ਰੋਮ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬਰ

ਰੋਜ਼ਵਿਲ (ਡੀ ਡੀ ਬੀ)- ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਨਾਰਦਰਨ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸੱਚਖੰਡ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ਵਿਲ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜਾ ਬੀਤੀ 4 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮੂਹ

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਮਨਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਦਤੀ ਵਿਚ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਉਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 2 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤੇ 4 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਥਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ

ਨੇ ਬਹੁਤ ਰਸਭਿੰਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਭਾਈ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਤੱਟ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਏ ਗਏ।

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ (ਦਿਲਵਿੰਦਰ ਰੱਲ) ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ 9 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਐਤਵਾਰ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜਥੇ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਭਾਈਆ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ: ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਸਿਲਾਈ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜੀ

ਜਲੰਧਰ- ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ 12 ਜਨਵਰੀ 2015 ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਸਿਲਾਈ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪਾਲ ਲੀਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਰਿਚਾ ਆਈ. ਏ. ਐਸ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਫਤਰ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਦੇ

ਸ਼ਰਧੰਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ, ਰੂਡਮੈਟੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਰਮ ਪਾਲ ਲੀਲ, ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੇਸ਼ਮ ਲਾਲ, ਸਕੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਂਪਲਾ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਰੂਡਮੈਟੀ ਸੰਸਥਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30 ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਚਾਹ ਅਤੇ ਦੁਪਿਹਰ ਦੇ ਖਾਣਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੂਡਮੈਟੀ ਸੰਸਥਾ

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ 27 ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੋਂ ਰੂਡਮੈਟੀ ਸੰਸਥਾ ਬੇਰੁਜਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕਿਲਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਰੋਲ ਕੰਮ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਭਤਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਸਵੈ ਰੋਜਗਾਰ ਮਹੁਈਆਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਤਰਲੋਕ ਸਾਂਪਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਰਿਚਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਰਮ ਪਾਲ ਲੀਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਲਾਲ ਸਾਂਪਲਾ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਇਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀਮ ਰਾਊ ਅੰਬੋਡਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਰੂਡਮੈਟੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਿਲਾਈ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਰਿਚਾ ਆਈ. ਏ. ਐਸ ਨੇ, ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੂਡਮੈਟੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੋਫੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਹੁਲ ਬੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੇਸ਼ਮ ਲਾਲ, ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਂਪਲਾ, ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਰਤਨ ਲਾਲ ਬੰਗਤ, ਦੇਸ ਰਾਜ, ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ, ਪੰਚ

ਅੰਬਾਲਾ- ਬੀਤੇ 62 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਖਦੇੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 26 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਥੇ ਧਾਰਾ 144 ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਈ ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧਰਨੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲਿਖਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਅੱਠ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਧਾ ਤਾਂ ਉਹ 2-3 ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਰ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੋਦੀ ਦੇ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਫਾਸੀਵਾਦ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ 40 ਤੋਂ 45 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੇਗੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 70 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਲਈ ਚੋਣਾਂ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 2013 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 28 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਘੱਟ ਸਨ। ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਪਰ 49 ਦਿਨ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੋਲ ਸਰਵੇਖ ਦੇਖ ਲਓ, 60 ਤੋਂ 70 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਅਪਰੂਵਲ ਰੇਟਿੰਗ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਤਕੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੋਣ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਰਾਜਕ ਹੈ, ਨਕਸਲੀ ਹੈ।

ਆ ਗਿਆ ਆ ਗਿਆ ਆ ਗਿਆ ਆ ਗਿਆ ਆ ਗਿਆ
ਬੇਬੀ ਡੇ ਬੇਬੀ ਡੇ ਬੇਬੀ ਡੇ ਬੇਬੀ ਡੇ ਬੇਬੀ ਡੇ
ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਘਰ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਧੀ,
ਦੀਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਚਾਨਣ ਕਰਨਾ, ਬਿੰਨ ਬੱਤੀ ਦੀਵਾ ਕੀ।
ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੇ 11 ਵੀਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਉਰਫ ਬੇਬੀ ਡੇ 25 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰਾਜਾ ਕੁਜ਼ੀਨ ਹੋਵਡ ਵਿਖੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਾ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕੁਜ਼ੀਨ, 1275 ਵਿਸਟ ਵਨਿਟਨ ਐਵੇਨਿਊ, ਹੋਵਰਡ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ 94545 (Raja Cuisine, 1275 W Winton Ave, Hayward, CA 94545) ਬੇਬੀ ਡੇ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੇਬੀ ਡੇ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 11 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੀਸ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Sam's Auto Repair & Services

Professional Auto Repairs & Services
BRAKE & LAMP INSPECTION
Domestic & Foreign Cars

STAR CERTIFIED TEST & REPAIR STATION

- * ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਗਭੱਗ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਾਂ
- * ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵਹੀਕਲ ਦਾ ਸਮੋਗ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੋਂ "CAP CONSUMER ASSISTANT PROGRAM" ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਤੁਹਾਡੀ ਵਹੀਕਲ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ \$500.00 ਤੱਕ ਸਟੇਟ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ
- * ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਹੀਕਲ ਰਿਟਾਇਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਤੁਹਾਨੂੰ \$1000 ਤੋਂ \$1500 ਤੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- * ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- * ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ www.smogcheck.ca.gov ਤੇ ਕਲਿਕ ਕਰੋ,
- * ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਆਪਣੇ ਵਹੀਕਲ ਦੀ DMV ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

649 West Elkhorn Blvd, Suite B Rio Linda, CA 95673
(916) 992-9004

SMOG N TAG
(916) 334-7664
6421 Watt Ave.
North Highlands, CA 95660
\$10.00 Off initial Smog Check
Restrictions Apply - See Store for Details
STAR Certified

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਨਿਊਯਾਰਕ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊਜਰਸੀ, ਪੈਨਸਨਵੇਲੀਆ ਅਤੇ ਓਹਾਈਓ ਵੱਲ ਜਾਣ ਆਉਣ ਲਈ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਡਰਾਈਵਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਡੀ. ਐਮ. ਵੀ. ਰਿਕਾਰਡ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

209-479-0242

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸੂਦ ਹੈ, ਅਜੇ ਮੂਲ ਬਾਕੀ ਹੈ: ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ

ਹਰਮੇਸ਼ ਜੱਸਲ

ਜਲੰਧਰ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ 11ਵਾਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ 4 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਚੌਧਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ ਸਾਬਕਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਚ ਚੌ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਵਿਧਾਇਕ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਲਵੰਡੀ ਵਿਧਾਇਕ, ਗੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁਸਾਫਰ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਡਾ.

ਬਾਂਗ ਫਤੋਂ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾਕਰ ਸਕੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਭਾਪਤੀ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ: ਚੌਧਰੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ 'ਬੇਗਮਪੁਰ' ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ

ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਐਚ ਐਸ ਬੇਦੀ: ਬੇਦੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ, ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ, ਦਲਿਤ ਅੰਦੋਲਨ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਦਰਜ ਸਭਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵੈਮਾਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਵੇਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ, ਨੀਵੇਂ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ। ਉਥਨ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ, ਸਿਰੀ ਰਾਮ ਅਰਸ, ਡਾ. ਐਚ. ਐਸ. ਬੇਦੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਚੌ: ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਕਦੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਮਨੂੰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਦੀ ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ! ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਰਾਜੇ-ਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਉਪਰ ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ 'ਚ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਜੀਫੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਬੈਕਲਾਗ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬੀਰ, ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ ਅਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬੂ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਜਿੰਦਾ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਪੂਰਤੀ ਡਾ. ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਮਧੂ ਮੱਖੀਆਂ' ਦੇ ਏਕੇ ਵਾਂਗ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮਾਜ 'ਚ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਦੀ ਅਗਾਊ ਬਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਬੂ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਵਾਂਗ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ।

ਗੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁਸਾਫਰ: ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਾਂ, ਸਮਰੱਥ ਹਾਂ, ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ: ਅੱਜ ਤੋਂ 639 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਣ ਚੁਕਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਸਾਨੂੰ 'ਮਧੂ ਮੱਖੀਆਂ' ਦੇ ਏਕੇ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਤਾਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਉਪਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਮ ਅਰਸ: ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ 'ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਹ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਕ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ (ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਲੋਕ ਸਭਾ): ਸੁਰੀਲੇ ਅਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਬੂ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਦਰਜ 'ਬੇਗਮਪੁਰ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਪਰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ' ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਮੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ, ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਇਹ ਝੋਂਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ 'ਦਸਤਕਾਰੀ' ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਸਵੈਮਾਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੀ ਉਮਰ 'ਦਸਤਕਾਰੀ' ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਦੋਵੇਂ ਸੰਤ 'ਕ੍ਰਿਤ' ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਹਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਚੋਂ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਕਿਉਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ? ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ

ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵੀ ਹੋ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ? ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਦਲਿਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ? ਜਦਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਲਾਇਕ ਨੇਤਾ ਵੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਦੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ? ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤਦ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਸਮਾਜ 'ਚ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਭਿੰਨ ਭਣ ਅਤੇ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੋਈ ਖੈਰਾਤ ਨਹੀਂ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸੂਦ ਹੈ, ਮੂਲ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪਮਾਨ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਲਵੰਡੀ ਵਿਧਾਇਕ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਵਿਧਾਇਕ, ਜਸਬੀਰ ਜੱਸੀ (ਕਨੇਡਾ) ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ। ਸਟੇਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਆਰ. ਐਲ. ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਕੀਤਾ।

ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ-- ਹਰਮੇਸ਼ ਜੱਸਲ 91-94644-83080)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਰਿਓਲਿੰਡਾ (ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ) ਵਿਖੇ ਸਾਲ 2014 ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਰਿਓਲਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਥੇ ਭਾਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥਾ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2015 ਨੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡੇ ਗਏ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਬੰਗਾ, ਰਾਜ ਸੂਦ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਰੱਤੂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਜੀਵਨ ਰੱਤੂ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅੱਤ ਵਰਤਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਮਨਜੀਤ ਭਾਰਦਵਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 31 ਦਸੰਬਰ ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਨਾਮ ਮੰਚਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਤਨਾਮ ਮੰਚਾਲੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਮਾਨਵ ਮੰਚਾਲੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

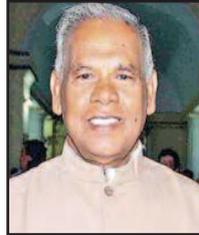
ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 8 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗੀ। 4 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਬੜੀ ਧੂੰਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਲਾਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅੱਤ ਵਰਤਿਆ। 13 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਰਿਓਲਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਰੱਲੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਸਵਰਨ ਆਰੀਅਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਨ: ਜੀਤਨਰਾਮ ਮਾਂਝੀ

ਪਟਨਾ- ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀਤਨ ਰਾਮ ਮਾਂਝੀ ਨੇ ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਕ ਵਿਵਾਦਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਵੇਤੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮਾਂਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਵਰਨ ਆਰੀਆਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਨ। ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੀ ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਨ।

ਮਾਂਝੀ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਂਝੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਵਰਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਾਂਝੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ।

ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਕਾਸ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀ ਜੈਅੰਤੀ 'ਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਕਾਸ ਯਕੀਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਜੈਅੰਤੀ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। 12 ਜਨਵਰੀ 1863 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਨਰਿੰਦਰ ਚੱਤ ਯਾਨੀ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਥਿਤ ਸ਼ਿਕਾਗੋ 'ਚ ਸਾਲ 1893 ਵਿਚ ਆਯੋਜਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਮਹਾਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਤਵ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਉਮੰਗ, ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਭਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਓਨੋ, ਜਾਗੋ ਅਤੇ ਉਦੇ ਤਕ ਨਾ ਰੁੱਕੋ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।' ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀ ਇਹ ਸੀਖ ਅੱਜ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਦਭੁੱਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਹਿੱਤ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਸ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਵਿਆਹ ਦੀ ਵਰੇਗੰਢ ਮੁਬਾਰਕ ਪਿੰਡ ਖੇੜਾ ਤਹਿਸੀਲ ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਤਿੰਗ ਅਤੇ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਵਰੇਗੰਢ ਮਨਾਈ।

ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਮੁਕਤਸਰ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਖਲਾਰਾ ਪਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਅੰਦਰ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦਿਆਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਟੀਚਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ 'ਬਾਦਲ' ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ 'ਸਾਡਾ ਖਵਾਬ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ 'ਅਪ' ਨੂੰ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਜਿਤਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਅਸੂਲ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ

ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ- ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (ਪੀ ਪੀ ਪੀ) ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਰੰਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਕੋਲ ਕਸੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮਾਘੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੀਪੀਪੀ ਨੇ ਅੱਜ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ।

ਪੀਪੀਪੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਨੁਕਾਤੀ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਵੰਡਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਤੋੜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਟਿਕਟਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੁਲੀਸ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕੇਗੀ।

ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਘੇਰਾਓ ਕਰੇਗੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ : ਬਾਜਵਾ

ਮੁਕਤਸਰ- ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣਗੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾਓ ਕਰੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਘੀ ਮੌਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਚ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਖਤਰੇ, ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਘਾਟ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੌਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਲਾ ਧਨ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਰਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਸਕਰੀ ਸੰਤਾਪਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਰੈਕੋਰਡ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਕੱਤਰ ਅਵਿਨਾਸ ਚੰਦਰ ਤੋਂ ਈ. ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ 'ਚ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਯਾਦ ਦਿਲਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਆਨ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 16 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ ਚੌਕਾ ਜਾਮੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 19 ਤੋਂ 28 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਗਠਜੋੜ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਗੁਨਾਹਾਂ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਦੋਹਰੀ ਗੇਮ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਘਰ ਹੋਵੇਗਾ ਨੀਲਾਮ

ਲੰਡਨ- ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਡਾ. ਭੀਮਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਜਿਸ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਕਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਨੀਲਾਮੀ ਦੇ ਲਈ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ 40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। 2050 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਅੰਬੇਦਕਰ 1920-21 ਵਿਚ ਲੰਡਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੌਰਾਨ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਡਿਪਟੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਬੇਲੀ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਵੇਚ ਰਹੀ ਇਕ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਨੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕਿੰਗ ਹੈਨਰੀ ਰੋਡ ਤੇ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ

ਜੇ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਹੁਣ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਖੱਕਦੇ

ਲਖਨਊ- ਕੋਂ ਜੀ ਐਮ. ਯੂ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ 17 ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਸੀ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ ਵਿਚ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਮੈਡਲ ਲੈ ਕੇ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮੁਜੱਫਰਨਗਰ ਤੋਂ 91 ਫੀਸਦੀ ਐਂਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੰਟਰ ਆਸ਼ੀਆਨਾ ਦੇ ਐਲ ਪੀ ਐਸ ਤੋਂ 89.64 ਫੀਸਦੀ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਪੰਜ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੰਦਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਦੇ ਤਾਅਨੇ ਕਸੇ। ਹਾਂ, ਇਹ ਸਹੀ ਵੀ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਖਿਰ ਮੇਰੀ ਮਿਹਨਤ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਜੇ ਮੈਨੂੰ

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੀਏ ਐਡਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਉਹੀ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਸੀਦੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਾਹਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵੰਦਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਆਸ਼ਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਪੁੰਨ ਹੈ।

ਵੰਦਨਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕੰਚਨ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਰਾ ਵਿਨੋਦ ਗੁੜਗਾਉਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲਏ ਸਨ। ਪੀ ਡਬਲਊ ਡੀ ਵਿਚ ਜੋਈ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਵੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ 17 ਮੈਡਲ ਮਿਲਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

HAPPY TRAVELS AGENCY

Air Lines Ticekts Around The World
Try Us One Time, Specilized in Emergency
We Work With All Major Airlines
For: India, Pakistan, Fijii, Uk, Europe and All Over The World

Email: happytravelsusa@yahoo.com
PHONE: 209-594-8473
E-FAX: 877-623-6177

1743 GRAND CANAL BLVD
12 STOCKTON, CA 95207

Harjit (Happy) Agency Owner
HappyTravels Agency

MAHEY

ARCHITECT DESIGNER
Bhupinder Kumar Architect
98151-19953

Contact Us:
Khambra Gate, Nakodar Road Jalandhar
Email : Maheyarch.designer@gmail.com

Mikasa HOMES & FUNDING

Rakesh Chander
Mikasa Homes & Funding
1601 S. De Anza Blvd, Suite 118
Cupertino, CA 95014

Rakesh Chander Realtor

Cell: (916) 698-3808
Fax: (916) 725-5812
Email: mchander@comcast.net, Web: www.mikasafunding.com

Mikasa Homes & Funding
DRE Lic.: 01866732

‘ਘਰ ਵਾਪਸੀ’ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਨ ਡੀ. ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਰੋਸ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਇਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲਣਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਵੰਸ਼, ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਥੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕਦਮ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਪੱਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਣਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕੀ। ਉਚ ਵਰਗ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਅਤੇ ਨਿਗੂਣਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੰਕੀਰਨਤਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀ ਆਉਣੀ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਮਸਕੱਸੇ ਕਰ ਲਏ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖੀਏ ਆਰੀਆ- ਅਨ-ਆਰੀਆ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 15 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਮੂਲ-ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਅਛੂਤ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬੁੱਧ, ਇਸਾਈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਆਦਿ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤੀ, ਨਸਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਛੂਤ ਅਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਵਰਗਾਂ ਨੇ ਲਿਤਾਤ ਕੇ ਰੱਖਿਆ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਠਿਆ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਧਰਮਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਦੁਰਕਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲੇ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕੀ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸਾਈ, ਇਸਲਾਮ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਦਿ ਧਰਮ ਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸੰਗਠਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ। ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵੱਲ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇ, ਬਲਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ, ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ‘ਘਰ ਵਾਪਸੀਆਂ’ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕਜੁਟ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਣਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 65ਵੇਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ?

-ਤਰਸੇਮ ਜਲੰਧਰੀ

129ਵੇਂ ਜਨਮ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਪੜਕ ਯੋਧਾ-ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ

1970 ਦੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੱਤਝੜ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਬੀ.ਏ. ਫਾਈਨਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਛੱਪਦੇ ਹਫਤਾਵਾਰੀ 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਅਚਨਚੇਤੀ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਹਿਨੁਮਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੇ ਅਣਬੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਚੱਲਦਾ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਦਾ, 'ਬੱਲੇ, ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਕਿੱਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਜੰਮਣਾ... ਉਹਦੀਆਂ ਕੀ ਰੀਸਾਂ।' ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ-ਪੱਟ 'ਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਤੇ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਲਪਨਿਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਧਰ ਜਾਗਦੀ, ਕਾਸ਼! ਇਹ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ।

ਇਸੇ ਸਾਲ 17 ਫਰਵਰੀ, 1970 ਨੂੰ ਯੂ.ਕੇ. ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜਸਪਾਲ ਵਲੋਂ 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਜਾਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲੋਕ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਹਾਲੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਹੀ ਨਾ। ਖੈਰ, ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਦ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਜਦੋਂ ਪੱਤਝੜ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਦਾ ਗੋਰਾ-ਚਿੱਟਾ, ਵਧੇਰੇ ਉਮਰ ਪਰ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਵਾਲਾ, ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਉਨ ਵਾਲੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਬੰਦ ਗਲੇ ਵਾਲਾ ਕੋਟ ਪਾਈ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਉੱਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਇਹ ਉਹੋ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਬੇਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ?

ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਐਨਾ ਚਾਅ, ਉਮਾਹ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿ ਕਲਮ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਇਕ ਕਲਪਨਾ ਜਾਪਦੀ, ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦੀ ਰੀਲ ਲੱਗਦੀ, ਪਰ ਨਹੀਂ... ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਾਬੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੜੀ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਗਭਗ 85 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਦਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਆਰੰਭਿਆ ਘੋਲ ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 1925 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤਿ-ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਅਣਬੱਧ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਚੱਜੇ, ਸੁਝਵਾਨ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਚਿਣਗ ਬਾਲੀ ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅੱਗ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਗਈ। ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਆਗੂ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਵਸਥਾ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਉਹ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਮਹਾਨ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਰੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰਾ

ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਅਗਰਗਾਮੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ 1926 ਦੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਮਤੇ ਅਤੇ 1931 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਡਾ. ਜੀ. ਸੀ. ਕੌਲ ਐਮ. ਏ., ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ.

ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਮੱਦਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹਨ:

1. ਆਦਿ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਜੈ ਗੁਰੂਦੇਵ' ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਆਦਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ 'ਸੋਹ' ਹੈ।
2. ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਅਛੂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਰਈਅਤਨਾਮਾ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।
4. ਇਹ ਜਨ ਸਭਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ

ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਦੀ 1975 ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਨਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

5. ਇਹ ਜਨ-ਸਭਾ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਨ।
 6. ਮੁਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ। ਜਾਦੂ-ਟੂਣਿਆਂ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਖੰਡਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ।
 7. ਆਦਿ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 8. ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਜਨਮ 'ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਅਪਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
 9. ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਕਢਾਈ ਦੀ।
 10. ਮਰੇ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਦਾ ਮੀਟ ਖਾਣਾ ਆਦਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।
 11. ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਸ਼ਾ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਰਤਣਾ ਇਕ ਪਾਪ ਹੈ।
 12. ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਖਰਚੀਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਮਨਾਹੀ ਕਰਵਾਉਣਾ।
 13. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਦਿ ਧਰਮੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ, ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬੁਰਾਈਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 85 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉੱਥਾਨ ਵਾਲੀ

ਗੱਲ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿੱਧੇ-ਕੁੱਚਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਲਿਤ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਆਰੀਅਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿ ਧਰਮ ਸਾਡਾ ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ। 1931 ਈ. ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਜੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਦਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ। ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਪਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1932 ਈ. ਵਿਚ ਰੈਮਜੇ ਮੈਕਡੋਨਲ ਐਵਾਰਡ ਜਾਰੀ ਹੋਣ, ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਉਪਰੰਤ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਪੂਨਾ ਪੈਕਟ ਤਹਿਤ 1937 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ 8 ਸੀਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 8 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 7 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਬਾਬੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਜਿੱਤ ਸੀ।

ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬੜੀਆਂ ਬੋਝਲ ਆਰਥਿਕ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਜਗ੍ਹਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਕੁਝ ਚਲਾਕ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ, ਨਿੱਜੀ ਚੌਧਰ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਅਧੀਨ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁੱਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਗੁਮਨਾਮੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਪਰ 1970 ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਵੀਕਲੀ 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੂ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਗੁਮਨਾਮੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ। 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਚੌ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਰਾਮ ਪਿੱਪਲਾਂ ਵਾਲਾ (ਸਾਬਕਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ) ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੀਨੇ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦੋ ਹਫਤੇ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਦਫਤਰ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਤੜਪ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਏ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1974 ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜਸਪਾਲ, ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ, ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੜ੍ਹਸੰਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਦਿ ਧਰਮ ਸਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1974 ਨੂੰ 'ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਆਨ 'ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਐਲਾਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ (ਬਾਕੀ ਸਫਾਂ 15 ਤੇ)

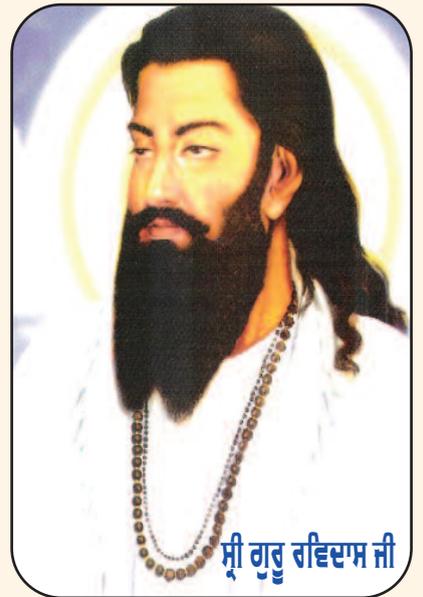
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2015 ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਗੁਰਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ 15 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣਗੇ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ 14 ਫਰਵਰੀ ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ। ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 15 ਫਰਵਰੀ, 2015 ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ 15 ਮਾਰਚ, 2015, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 13 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰੱਲੂ (ਪ੍ਰਧਾਨ)

530-713-1823

ਦਲਵਿੰਦਰ ਰੱਲੂ (ਕੈਸ਼ੀਅਰ)

530-933-3938

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ 530-674-2564 ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਵੱਲੋਂ:

ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਦੇ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸੂਦ (ਚੇਅਰਮੈਨ)

530-845-4508

ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਭਾਟੀਆ (ਕੈਸ਼ੀਅਰ)

530-701-4370

SHRI GURU RAVIDASS TEMPLE

1480 HAYNE AVENUE, YUBA CITY, CA 95993

FREE WiFi

Ram Gopal

200 "J" Street
Sacramento, CA 95814

(916) 448-6239

BIG SCREEN TV

Annabelle's
Pizza & Pasta Kitchen

IN OLD SACRAMENTO

PIZZA, PASTA, SPAGHETTI, BAKED MACARONI & CHEESE, SALAD BAR (16 Varieties)

Italian Buffets, Indian Foods. (Italian Buffet \$6.99)

Hall free for Jago, Birth Day & Wedding Parties.
Seven days open from 11 AM to 4 PM

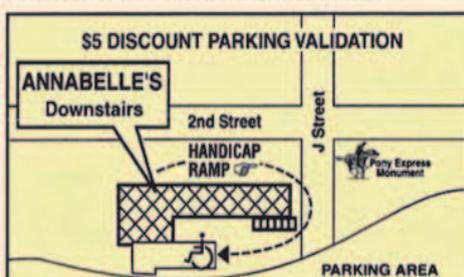

Ram Gopal

Features
All you can eat Italian Buffet

(Our Dough is Freshly Rolled Daily and Made of the Finest Ingredients)

Now Serving Beer & Wine!

FREE WiFi

Varieties of Video Games Available

FREE WiFi

FREE WiFi

Variety of Sandwiches are also available

FREE WiFi

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ARMAAN MUSIC PRODUCTION STUDIO

ਹੁਣ ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀ ਡੀ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ AMP, Studio ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਸਟਾਕਟਨ ਵਿਚ

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਹੈ ਹਾਈਟੈਕ Equipment ਅਸੀਂ PROTOOL, LOGIC ਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

209-242-3642

Email:-

NEWZINDGI@GMAIL.COM

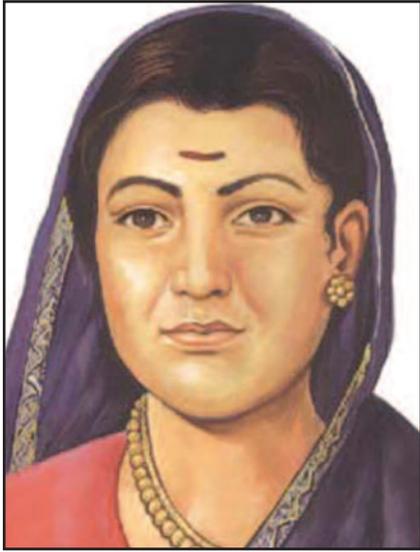
ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਂਨਾਇਕਾ

ਭਾਨਤੇਜੀ ਦੀਪਰਾ

ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ (3 ਜਨਵਰੀ 1831-10 ਮਾਰਚ 1897) ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਕ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਿਕਾ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਮਹਾਤਮਾ ਜੋਤੀਰਾਓ ਫੂਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੰਨਿਆ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਰਾਠੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। 1852 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਫ਼ੂਤ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦਾ ਜਨਮ 3 ਜਨਵਰੀ 1831 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਖੰਦੋਜੀ ਨੇਵਸੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸੀ। ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ 1840 ਵਿਚ ਜਯੋਤਿਬਾ ਫੂਲੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਫੂਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿਸਾਨ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਜਯੋਤਿਬਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਯੋਤਿਬਾ ਰਾਓ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਯੋਤਿਬਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਸਵਿਤਰੀਬਾਈ ਦੇ ਗਾਰਡੀਅਨ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਲਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਮਿਟਾਉਣਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਕਵਿਤਰੀ ਵੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰਾਠੀ ਦੀ ਆਦਿ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ

ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਪੱਥਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਗੰਦੀ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ 160 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਪਾਪ ਦਾ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਬੱਚੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ।

ਮਹਾਂਨਾਇਕਾ

ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਂਨਾਇਕਾ ਹੈ। ਹਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਕੰਨਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਗੰਦਗੀ, ਚਿੱਕੜ, ਗੋਬਰ ਤੱਕ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ

ਸਨ। ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਇਕ ਸਾੜੀ ਆਪਣੇ ਬੈਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾੜੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ

1848 ਵਿਚ ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ 9 ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਪੰਜ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਤਤਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਔਰਤ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਲਈ ਸੰਨ 1848 ਵਿਚ ਬਾਲਿਕਾ ਸਕੂਲ ਚਲਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸਾਇਦ ਅੱਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਪੜ੍ਹੀ, ਬਲਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਪੁਣੇ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ।

ਮਹਾਂਨਾਇਕਾ

ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਂਨਾਇਕਾ ਹੈ। ਹਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਗੰਦਗੀ, ਕੀਚੜ, ਗੋਬਰ ਤੱਕ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ।

ਦੇਹਾਂਤ

10 ਮਾਰਚ 1897 ਨੂੰ ਪਲੇਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਫੂਲੇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਲੇਗ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਿਚ ਸਵਿਤਰੀ ਬਾਈ ਪਲੇਗ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਲੇਗ ਦੇ ਛੂਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਤ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਭਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤਹਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਏ

ਸਤੋਆ (ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹੁੰਗੜਾ)- ਯੁੱਗੋ ਯੁੱਗ ਅਟੱਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਅੱਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਪਿੰਡ ਭਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ

ਸਾਧ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਣੇ ਪੜਾਵਾਂ ਤੇ ਰੁਕਦਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀਸਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾਵਾਂ ਪੱਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਘੁਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਡਾਕਟਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਆਦਿ ਪਰਮ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ

ਸਤੋਆ- (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਚਰਨਛੋਗ ਗੰਗਾ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਆਦਿ ਪਰਮ ਸਤਿਸੰਗ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਚਰਨਛੋਗ ਗੰਗਾ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਰਾਮ ਲਾਲ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਰਹਿਮਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਅੰਦਰੋਂ - ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸ:ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਟੀਨੂੰ ਕਤਲੋਰੀਆ ਕਵੈਤ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਜਗਬਿੰਦਰ ਲਾਂਬਾ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਚੌਧਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਦਾਸ ਰੋਂ ਅਫਸਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ, ਜਗਦੀਸ਼ ਗੰਗੜ੍ਹ ਨਵਾਸ਼ਹਿਰ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਫਿਰੋਜਪੁਰ, ਬਲਵੀਰ ਧਾਂਦਰਾ ਆਦਿ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

- ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹੁੰਗੜਾ

ਮਸ਼ਕੂਲਾ

ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੋਆਬਾ ਆਰੀਆ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਵਿਤਰੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਓਬੋ" ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਸਵੀਰ ਬੋਗਮਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇ ਮਕਬੂਲ ਸ਼ਾਇਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੁੱਲਾ ਉੱਥੇ ਖੜੇ ਤਰਕਸੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਆਗੂ ਸਤਪਾਲ ਸਲੋਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਸਤਪਾਲ ਸਲੋਹ ਸਟਾਲ ਦੇ ਐਨ ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ "ਕੁੱਲੇ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੇਖਕ ਬੈਠੇ ਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ?" "ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੁੱਲਾ ਨੇ ਨਾਂਹ 'ਚ ਸਿਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਾ, ਪਰ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਨੀ।" ਸਤਪਾਲ ਸਲੋਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਇਹ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਰਚੰਦ ਗਿੱਲ ਮਿਆਣੀ ਹਨ।" "ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ?" "ਕੁੱਲਾ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਤਪਾਲ ਸਲੋਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਰੋਸਰੀ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਆਹ 'ਉੱਜੜਿਆ ਘਰ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਈ ਆ।" ਯਕਦਮ ਪਏ ਹਾਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੋਲਿਆਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਮਸੀਂ ਰੋਕਿਆ, ਹਰਚੰਦ ਗਿੱਲ ਮਿਆਣੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਨਸੋਅ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ।

-ਰੇਸ਼ਮ ਕਰਨਾਣਵੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ-ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਭਰਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ- ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸ੍ਰੀ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਸੰਪਾਦਕ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਮੁਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿੱਤ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਨਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਚੰਚਲ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ 300 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗਮ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦਾ ਵੱਡਮੁਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਗਿਆਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਗਿਆਨੀ ਵੀ ਸੰਗਠਿਤ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਜਿੱਤ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਅਭਿਆਨ ਲਈ ਸੱਚ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੀ ਤਿਉਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਬੁਲਾਰੇ ਚੌਥੀ ਰਾਮ ਯਾਦਵ (ਬਨਾਰਸ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਸੰਗਠਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕੱਲਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਕਬੀਰ ਹੀ ਸਾਮੰਤਵਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਦੋਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਕ ਰੋਟੀ ਬੇਲਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਖੇਲਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਜਨਵਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜਨ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਕ ਮੰਚ

ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਤੀਸਰੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਅੰਬੇਦਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਵਰਗਾ ਸੰਗਠਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1900 ਈ. ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਬਿਲਕੁਲ ਉਕਤ ਤਿੰਨੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਲੇਖਕ ਸੰਗਠਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਹੀ ਪਾਲਸੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 2004 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ (ਸੰਗਠਨ) ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ, ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਅਤਰਜੀਤ, ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੀਰ ਝੱਜ, ਤਰਲੋਚਨ ਝਾਂਡੇ, ਦੀਪ ਦਵਿੰਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੀਰ ਕੌਰ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਘਣੀਆ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ, ਵਰਗਿਸ ਸਲਾਮਤ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਕੜਾ ਨੇ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਦਸਤੇ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਸੈਂਟ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ, ਮੱਖਣ ਕੁਹਾੜ, ਮਦਨ ਵੀਰਾ, ਜਸਬੀਰ ਧੀਮਾਨ, ਜਸਵੰਤ ਰਾਇ, ਜਸਪਾਲ ਮਾਨਖੇੜਾ, ਹਰਬੰਸ ਮਾਲਵਾ, ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸੋਹੀ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿਰਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਲੇ, ਸ. ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਪ੍ਰਿੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਨਾਨਸੂ, ਲੇਖ ਰਾਜ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਮੋਹੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਨੇ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪੰਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੇ ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ/ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡਾ ਲੇਖਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਨੁਮਾਈ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕਤਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਫਾਸਿਜ਼ਮ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਲੇਖਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਜ਼ਰ ਲੇਖਕ ਇਕ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.)

ਅਫਜ਼ਲ ਤੌਸੀਫ਼ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਉਪਰ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ- ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.) ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਿਕਾ ਅਤੇ ਚਿੱਤਕ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਤੌਸੀਫ਼ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਉਪਰ ਡੂੰਘੇ ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਤੌਸੀਫ਼ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸਿੰਬਲੀ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸੀ। 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਤੌਸੀਫ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣੀ। ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲਿਟ, ਜੀਵਨੀ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ

ਕਾਲਮ-ਨਵੀਸੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਲਿਖਤਾਂ ਉੱਚੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਨਿਬੜੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। - ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ)

ਬਾਬੂ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ 'ਅਣਗੋਲੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ'

ਐਚ. ਐਲ. ਕਪੂਰ
01- 916- 587-4002

ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 'ਗਦਰ' ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕਿਆ। ਜਿਹਨਾਂ-ਜਿਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ-ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੰਗ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 'ਗਦਰ ਲਹਿਰ' ਇਤਨੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਲੋਕ 'ਹਿੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਦਿ ਪੈਸੇਫਿਕ ਕੋਸਟ' ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਤੇ 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ' ਤੋਂ 'ਗਦਰ ਆਸ਼ਰਮ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹੀ ਭਾਰਤ ਇਕ 'ਲਘੂ ਰੂਪ' ਭਾਵ 'ਛੋਟਾ ਰੂਪ' 'ਚ 'ਯੁਗਾਂਤਰ' ਜਾਂ 'ਗਦਰ ਆਸ਼ਰਮ' 'ਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੇ 'ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੋੜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਰਤੀਯ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ, ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦੇ, ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਕੇ 'ਗਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੱਢਦੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਾਲਰ ਮਹੀਨਾ ਖਰਚ ਦਿੰਦੀ। ਇੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਸਹਿਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ, ਸਰਦਾਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਰਕਤ ਉੱਲਾ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ ਵਰਗੇ ਨੇਕ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇਸ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਕਰਮਯੋਗੀ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਚ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ 19 ਸਾਲ ਹੀ ਸੀ, ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਬਦਲੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਲਿਤ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ, ਨੇੜੇ ਟੂਟੇ ਮਜ਼ਾਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵੀ ਸਨ।

14 ਜਨਵਰੀ, 1886 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮੁੱਗੋਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕੱਲਿਆਂ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਣ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਪਿਟਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਿਸ ਬੈਂਚ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਇਆ ਕਿ ਬੈਂਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਤਨੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਸਦਕਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। 1909 ਦੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ। ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਖੇਤਾਂ 'ਚ, ਮਿੱਲਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਉਪਰੰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ। 'ਗਦਰ ਆਸ਼ਰਮ' ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਅਕਸਰ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਮਾਨ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅਛੂਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ।" ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਮਾਨਵਵਾਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਤੇ ਚਰਿੱਤਰਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1915 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ 'ਮੈਂਬਰਿਕ' ਨਾਮਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ

ਸਨ ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਹ ਜਾਵਾ ਵਿਖੇ ਪਕੜੇ ਗਏ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਚਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਨੀਲਾ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਚੁੰਗਲ 'ਚੋਂ, ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕੁਝ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਬਚਾਇਆ।" ਇਕ ਦਿਨ 'ਮਨੀਲਾ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।" ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਹ 1925 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ 16 ਸਾਲ ਬਾਅਦ 'ਇਨਸਾਨ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਭਾਰਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅਛੂਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 'ਆਦਿ ਧਰਮ' ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਬਣੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਆਰੀਆ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚੋਂ ਕੰਮ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਕੁਝ ਕਬੀਲੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਕਬੀਲੇ ਯੂਰਪ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਰੀਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ-ਭਾਵ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਕਬੀਲੇ ਡਰਦੇ ਮੱਧ-ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਦੌੜ ਗਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜਾਂ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲੀ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਦ੍ਰਾਵਿੜ, ਭੀਲ ਤੇ ਕੋਇਲ। ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਮਨੂੰ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਰਣ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਤੇ ਸ਼ੂਦਰ। ਉਪਰਲੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਰੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਇਹ ਸਾਫ-ਸੁਬਰ ਕਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਘਟੀਆ ਕਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਤੀਸਰੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਵ ਵੈਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖੱਤਰੀ ਵਰਗ ਕੋਲ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਫੌਜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ ਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਬਾਅ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਓ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਓ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇਵਾਂ ਨਿਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਇਨਸਾਨ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਿਦਰੋਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਚਲੇ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਵਰਤਿਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਤੇ ਅਛੂਤ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸੇ ਰੋਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ "ਆਦਿ ਧਰਮ" ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਭੈੜੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ

ਗਦਰੀ ਬਾਬੂ ਬਾਬੂ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ

ਲਈ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਜੀ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਅੱਜ ਯੁੱਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕਰਤਵਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੇ ਮਾਨਵਵਾਦ ਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਵ ਅੱਜ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਨਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਹੈਵਾਨ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੋਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਤੀ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕੀ ਵੱਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਇੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੇ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਘਟੀਆ ਕਿੱਤੇ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿੱਤੇ, ਜੋ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚ ਵਰਗ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਕਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸਾਇੰਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਤ ਕਿਉਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਨਵ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸੱਭਿਅਤ ਮਾਨਵ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਕੇਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੂਸਰੇ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿੱਤਾ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਕ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਸਭਿਅਤਾ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੁਸਤ ਤੇ ਚਲਾਕ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜਾਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ 'ਆਦਿ ਧਰਮ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਰੀਆ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਆਰੀਆ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

'ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ' ਦੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨੇ ਅਛੂਤ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਤਿਲਾਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭਾਵ ਮਾਨਵੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਾਨਵਵਾਦ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਮਾਜਿਕ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15 ਅਗਸਤ 1972 ਵਿਚ 'ਤਾਮਿਰ-ਪੱਤਰ' ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਵਰਗੀ ਤਿਆਗ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦਾ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਯੁਗਾਂਤਰ/ ਗਦਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਦਫਤਰ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕੇਵਲ

ਦੋ ਡਾਲਰ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਵਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਰੋਜ਼ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰੁਲੀਆ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਸੀ), ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਤੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਾਨਮੱਤਾ, ਗੌਰਵਮਈ, ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਰਧਤ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਰਸਾ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਚੇਤਨਾ ਭਰਪੂਰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕਈ ਚਿੰਤਕਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ, ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਮੰਚ ਬਲੀਦਾਨ ਅੰਕ (ਹਿੰਦੀ) ਸੰਪਾਦਕ ਕਮਲਾ ਦੱਤ ਪਾਂਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਸ਼ਰਮਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ 1913-15 ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਅੱਜ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੱਸ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਧ੍ਰੋਅ ਕਰਨ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਰਮਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਕੈਦਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਤੇ 10-10 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਭਰੇ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਆਪਣੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਤੇ ਸੌਂਝੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਣਗੋਲੇ ਦਲਿਤ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਉਕਰ ਕੇ ਅਮਰ ਬਣਾ ਦੇਣ। ਕਾਸ਼! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਗਦਰੀ ਲਹਿਰ ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਅੱਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਤਫਲੀ ਨਾ ਵਜਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ।

ਇਸ ਤੱਥ, ਸੋਚ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਗੋਚਰੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਵਰਣ-ਧਰਮ, ਆਰਥਿਕ ਕਾਣੀ ਵੰਡ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਸਮਾਜ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਲ ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇਕ ਲੰਮੇ ਲੇਖ 'ਅਛੂਤ ਦਾ ਸਵਾਲ' ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਮੈਵਰਿਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਵੇਰਾਕਰੂਜ਼ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜਹਾਜ਼ ਕੋਡ ਤੇ ਰੇਨਬੋ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਵਰਿਕ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ)

‘ਅਣਗੌਲੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ’

ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਤੇ ਆਮ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਭ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ਹਵਾਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਮੇਂ ਭਾਰਤੀਯ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ, ਦੂਜਾ ਭਾਗ, ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਉਪਾਧਿਆਇ ਪੰਨਾ 127, 128)

ਮੈਵਰਿਕ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਹ ਵੇਰਾਕਰੂਜ਼ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਪਣਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 10 ਦਿਨ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਕਈ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਬੜਾਵੀਆ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਕਈ ਜਪਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੇਤ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਭਾਰਤੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ 10 ਵਜੇ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਰਮਨ ਦੇ ਕੁਝ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਇਸ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ 12 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨੀਲਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਜਹਾਜ਼ੀ ਸਫਰ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਮਨੀਲਾ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੂਫਾਨ ਤੇ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਨੀਲਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇ ਉਤਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੋ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਮ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਜਿਆਣ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮਾਣਕੋ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੂਹ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਦਾਰ ਸਨ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕਿੱਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਤੋਪ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਤੋਪ ਨਾਲ ਉਡਾਅ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਅ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ ਹੈ। ਉਹ ਤੋਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦਾ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਾਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਮਨੀਲਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਿਠਾਅ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਮਨੀਲਾ ਪੁੱਜੇ। ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਹ ਵਗੈਰਾ ਪੀਤੀ। ਉਥੇ ਪਏ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮਨੀਲਾ ਟਾਈਮਜ਼' ਸੀ ਤੇ ਮੋਟੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਤੋਪ ਨਾਲ ਉਡਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਖਬਰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੁੱਗੋਵਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਸ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇ, ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਕ ਫਲਪੀਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਉਹ ਕੋਈ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹੇ ਤੇ ਇਸ ਠਿਕਾਣੇ ਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੰਡਤ ਮਾਧੋ ਰਾਮ ਬੱਦੇਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਲ ਸਿੰਘ ਖੁਰਦਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇੱਥੇ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ

ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਮਨੀਲਾ ਮੁੜ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇੱਥੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਈ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ।

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਵਰਿਕ ਤੇ ਐਨੀ ਲਾਰਸਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਲਿਜਾਣ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ, 'ਨਾਰਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੇਸ 20 ਨਵੰਬਰ, 1917 ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੋਈ 80 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਪ੍ਰੈਲ 1918 ਤੱਕ ਚੱਲੀ। (ਹਵਾਲਾ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 6133 ਬਾਕਸ ਨੰਬਰ 575, ਫਾਈਲ ਨੰਬਰ-1, ਫਾਈਲ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਕਾਈਵ ਐਂਡ ਰਿਕਾਰਡ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਨਾਰਾ) ਸਾਨ ਬਰੂਨੋ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਯੂ. ਐਸ. ਏ.)।

ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ- ਹਿੰਦੂ ਜਰਮਨ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ- 1915 ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਜਰਮਨਾਂ, ਆਇਰਸ਼ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਫਾਈਲ ਤੇ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਮਾਰਚ, 1917 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਰਜ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਲਾ ਕੇ 7 ਜੁਲਾਈ 1917 ਨੂੰ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਨਾਰਦਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ, 1917 ਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਵਾਸਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, 'ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਨੇ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਸੁਦਾ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਣ ਪੱਤਰ (ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ) ਦੀ ਨਕਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ ਅਟਾਰਨੀ ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ, ਫਲੋਰੀਡਾ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੈ।'

ਇੱਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਫਾਈਲ ਨੰਬਰ 1273 ਆਫ 1915 ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਤੰਬਰ 1915 ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦਕਿ ਉਹ 24 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1915 ਨੂੰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀਆਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬੱਦੇਵਾਲੀਆ (ਉਸਮਾਨ), ਗੰਭੀਰ ਸਿੰਘ, ਚਰਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਚੰਦ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਫਾਈਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 1915 ਨੂੰ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਵੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਰੰਟ/ ਸਮਨ (ਨੰਬਰ 1) 7 ਜੁਲਾਈ 1917 ਅਤੇ 11 ਅਕਤੂਬਰ 1917 ਦੀ ਤਾਰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਨਲਾਇਕੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ (ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਯੂ. ਐਸ. ਮਾਰਸ਼ਲ ਦਾ ਦਫਤਰ, ਵਾਸਿੰਗਟਨ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 7 ਮਾਰਚ 1917 ਦਾ ਪੱਤਰ) ਐਨੀ ਲਾਰਸਨ ਵਿਚ ਰਫਲਾਂ ਦੇ 554 ਬਕਸੇ, ਲੱਗਭੱਗ 7 ਜਾਂ 8 ਹਜ਼ਾਰ (ਸੰਗੀਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਬਾਈਨਾਂ) ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 3773 ਬਕਸੇ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ 3,500,000 ਗੋਲੀਆਂ ਹਨ, ਕਾਰਤੂਸ ਪੇਟੀਆਂ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਬਕਸੇ, ਹਰੇਕ ਬਕਸੇ ਵਿਚ 200 ਜਾਂ 300 ਕਾਰਤੂਸ ਪੇਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 45 ਬੋਰ ਦੇ ਪਸਤੌਲ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਤਰਥੱਲੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਗਦਰ' ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰਾ ਅਸਲਾ-ਬਰੂਦ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਕਰੋਨੀਕਲ, 22 ਅਪ੍ਰੈਲ 1918 (ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਦੇ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਮੌਏ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਖੀ ਹੈ: / 3,000,000 ਇਜ ਕੋਸਟ ਆਫ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਹਿੰਦੂਸ ਪਲੱਟ ਕੇਸ' ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਫੋਟੀ ਸੁਰਖੀ

ਹੈ: ਯੂ. ਐਸ. ਕੈਨ ਗੈਟ ਓਨਲੀ ਸਮਾਲ ਪਾਰਟ ਬੈਕ' ਇੱਥੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 320,000 ਜੁਰਮਾਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਿਪਲਿੰਗ ਦੇ "ਮੈਵਰਿਕ" ਦੀ 1918 ਦੇ 'ਮੈਵਰਿਕ' ਨੇ ਮੁੜ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੁਡਰੋਵਿਲਸਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਟਾਲਿਆ ਪਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਦਬਾਅ ਵਧੇਰੇ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮੈਵਰਿਕ ਤੇ ਐਨੀ ਲਾਰਸਨ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 'ਹਿੰਦੂ ਜਰਮਨ ਸਾਜਿਸ਼' ਕੇਸ ਅਪ੍ਰੈਲ 1918 ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਸੀ 11 ਨਵੰਬਰ 1918 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਨੇ ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਪੰਜਵੇਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਸੀ 1921 ਤੋਂ 1922 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਪੂਰਬ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਮਈ 1922 ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ 'ਮਿ: ਜੌਹਨਸਨ ਐਂਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਫੀਲਡ ਕੰਪਨੀ (ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗੀ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਹੈ) ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਇਕ ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

12 ਮਈ 1922 ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਦੇ ਪੋਲੋ ਖੇਡਦਿਆਂ ਸੌਜੀ ਅੱਖ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸ ਦੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ। (ਹਵਾਲਾ 'ਦਿ ਬੈਰੀਅਰ ਮਾਈਨਰ 15 ਮਈ 1922 ਅਤੇ 14 ਮਈ 1922 ਅਨੁਸਾਰ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਲੋਕ ਸਭ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ 1857 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗਦਰ 'ਤੇ 1913-15 ਦਾ ਦੂਜਾ ਗਦਰ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਗਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਗਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਏ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਏ। ਦੋਹਾਂ ਗਦਰਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚ ਤੇ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਸੋਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਲੇ ਸਾਵੇਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੜ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਦੀਆਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ

ਵਿਰਾਸਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦਲਿਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ- ਗੰਗੂ ਮੋਹਤਰ, ਬੱਲੂ ਮੋਹਤਰ, ਬਾਕੇ ਲਾਲ, ਚੇਤ ਰਾਮ ਜਾਟਵ, ਮੰਗਾਂ ਬਖਸ਼ ਪਾਸੀ, ਬੀਰਾ ਪਾਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਦਲਿਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ: ਮਹਾਂਵੀਰੀ ਦੇਵੀ ਭੰਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ 22 ਭੰਗੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗ ਸਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀਆਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਝਲਕਾਰੀ ਬਾਈ, ਮੁਫਤਸਾ ਬੇਗਮ, ਉਦਾਵਾਈ ਪਾਸੀ ਆਦਿ ਸਨ, ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਖੋਜ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਯੋਧੇ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਪਈਆ ਨਾਮ ਦੇ ਦਲਿਤ ਯੋਧੇ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਛਤਰੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਬਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿਛਾਅ ਕੇ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਗਦਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੰਜੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਲੋਕ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀ, ਢੋਂਗੀ ਤੇ ਸਾਧ ਬਾਬੇ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਅ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਉਕਤ ਦੱਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜੀ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

(ਉਕਤ ਸਭ ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਅਦਾਰਾ 'ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬਾ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਕਤ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ (ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ:- ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਸੇਵੀਨਾਰ 1985 ਸ੍ਰੀ ਸੀ। ਐਲ। ਚੁੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਣਫੋਲੇ ਵਰਕੇ- ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ, ਐਡੀਸ਼ਨ: 1989, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ, ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ- ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੈਂਸਰਾ, ਤੀਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ: ਨਵੰਬਰ, 2006, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ, 'ਗਦਰ (- ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਪਤਾਹਕ ਪਰਚਾ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ (1913-14) ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ- ਡਾ: ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਵਟਕ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਫੋਕਲੋਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, ਪੀ. ਓ. ਵਾਕਸ 1142, ਬਰਕਲੇ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ-ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਐਡੀਸ਼ਨ: 1993, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਜਲੰਧਰ, ਰਵਿਦਾਸ ਪੱਤ੍ਰਕਾ (ਅਪ੍ਰੈਲ 1971), 615 ਐਲ. ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਮੇਂ ਭਾਰਤੀਯ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ- ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਉਪਾਧਿਆਇ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ: 1986, 1857 ਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਮੇਂ ਦਲਿਤੋਂ ਕਾ ਯੋਗਦਾਨ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮੱਕਅ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦੱਲੀ, ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ: 2007, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼: ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ, ਹਿੰਦੂ ਜਰਮਨ ਕਾਂਸਪੀਰੇਸੀ ਕੇਸ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਜੀ ਬਾਰੇ- ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਮਾਧੋਪੁਰੀ, ਗਦਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਾਲੀਅਮ 4, 1913-15, ਲਹੌਰ 1916 ਐਡੀਸ਼ਨ: ਭਾਈ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਡੀਸ਼ਨ: 1996 ਤੇ 'ਗਦਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ' ਡਾਇਰੈਕਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ, ਹੋਮ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ- 1934)। ਬਾਬੂ ਮੰਗੂਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਸੇਵੀਨਾਰ 1985 ਸ੍ਰੀ ਸੀ. ਐਲ ਚੁੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।

ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਕਿਵੇਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? -ਤਰਸੇਮ ਜਲੰਧਰੀ

ਸਿੱਖਿਆ, ਧਨ, ਸੰਗਠਨ
1. ਸਿੱਖਿਆ- ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਗਿਆਨ ਮਿਲੇਗਾ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।
2. ਧਨ- ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉਠੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੋਬਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਕਸਰਤ ਕਰਨ। ਬੱਚਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਫਾਇਦੇ- ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣੋਗੇ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨੀਂਦ ਆਵੇਗੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ, ਕੰਮ, ਨੌਕਰੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਸਕੋਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੋਗੇ।
3. ਸੰਗਠਨ- ਸਾਡੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

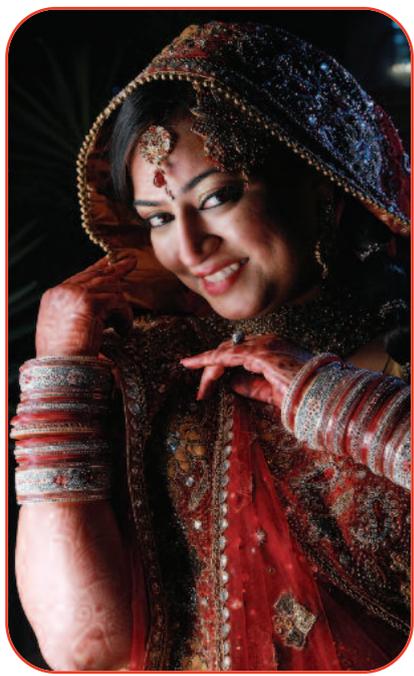
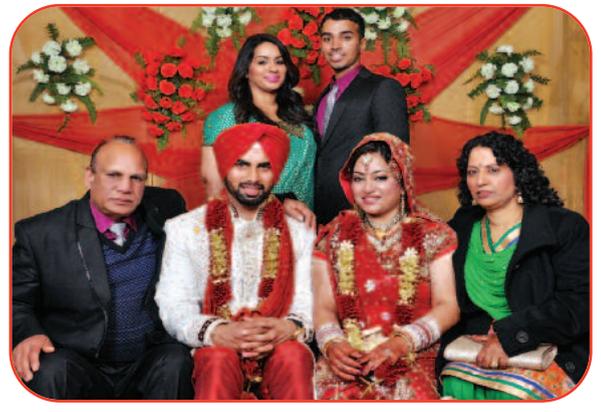
ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਗੈਪ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਗਠਨ ਹਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਬਣਾਉਣ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਗਠਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਪੋਰਟ ਕਰਨ। ਸਾਡਾ ਖੁਦ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਹੋਵੇ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਮੀਡੀਆ ਦੋਵੇਂ ਜੋ ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰੇਗਾ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਵੀ

ਸਾਰਾ ਬਹੁਜਨ ਸੰਗਠਨ ਇਕ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੋ।
1. ਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜੂਏ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ।
2. ਕਸਰਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਕਰੋ।
3. ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ ਬਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਬਣਾਓ।
4. ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰੋ, ਬੁਰਾਈ ਕਦੀ ਨਾ ਕਰੋ।
5. ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੋ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਮਨੁੱਖਦੀਆਂ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਦੀ ਨਾ ਕਰੋ।

HAPPY ONE YEAR WEDDING ANNIVERSARY

Mrs. Nisha Banga & Mr. Gursharan Banga
Wishing you a lifetime of happiness, love & success

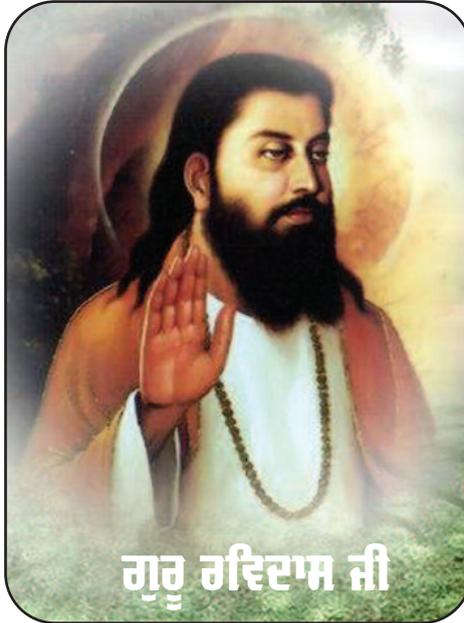

Best wishes from:
Bhatia family & Banga family
Mr. Major Singh & Mrs. Gina Bhatia
Mr. Sohan Lal Banga & Mrs. Surinder Kaur Banga

SHRI GURU RAVIDASS SABHA (CA)

2150 Crestview Drive, Pittsburg CA 94565
Tel : (925) 439-2355

ਆਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
6 ਫਰਵਰੀ, 2015
ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ
ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
8 ਫਰਵਰੀ, 2015
ਐਤਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ

ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ
ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਢਾਡੀ ਜਥੇ,
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੁਲਾਰੇ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੀਡਰ
ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣਗੇ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ!

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਪਿਟਸਬਰਗ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ, ਪਿਟਸਬਰਗ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ 638ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਫਰਵਰੀ 8, 2015 ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਭ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

We need volunteers to help with this event to prepare and serve Langar, keep Gurughar clean and organized, directing traffic/parking, kitchen and other sewa. Please contact Ramesh Suman, President at (925)366.3618, Som Nath Bhatia, Vice President at (408)499-0747 or Bibi Kulwant Kaur, Vice President at (925)698-3059. We need your help and support. Your contributions will be greatly appreciated.

7 ਫਰਵਰੀ ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਇਆ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਓ ਜੀ

ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਬੁਲਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਗੇ।

ਲੰਗਰ ਦੇ ਸਟਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ): 209-834-4641, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਪਾਲ (ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ) : 925-695-4637

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ
ਫਕੀਰ ਮਹਿਮੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ
ਰਮੇਸ਼ ਸੁੰਮਨ

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ
ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ

ਖਜ਼ਾਨਚੀ
ਨਰਿੰਦਰ ਚਾਹਲ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ। ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ।

ਪੰਨ-ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ

ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਆਫ ਨਿਊਯਾਰਕ
61-01 Broadway, Woodside NY 11377

ਵਿਖੇ 27 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 8 ਫਰਵਰੀ 2015 ਤੱਕ

ਪੰਨ-ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਹੋਵਣ

ਰੱਬੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਭੁਲਕੇ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਿਤ ਦਿਹਾੜੇ ਭੁੱਲੀ ਭਟਕਦੀ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਰੱਬ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਨੀ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਕਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਟਕਦੀ ਲੋਕਾਈ ਕਿਵੇਂ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਉੱਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਲਾਹੀ ਬੋਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ 16 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ 40 ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਉੱਤੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 3 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭਾ ਆਫ ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਪ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜਦੀਕਲਾ ਵਿੱਚ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਜੀਓ,
ਆਉ ਸਾਰੇ ਵਲ ਕੇ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਪਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਅੰਤਮ ਫੇਹਾ ਵੱਲ ਵਧਾਈਏ। ਸੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢ ਕੇ ਆਉ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਂਗ ਕਾਇਮ ਕਰੀਏ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ

- 27 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 8 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਤਫੇਰੀਆਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗਾਂ 'ਚ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਰਾਗ ਦਰਬਾਰ, ਕਥਾ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ।
- 27 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 8 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ 7 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਣਗੇ
- 2 ਫਰਵਰੀ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਾ ਦੀਵਾਨ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਪੂਰੇ 12 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉੱਪਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- 1 ਫਰਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ
- 8 ਫਰਵਰੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ

- ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ
- ਭਾਈ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਵਾਲੇ
- ਭਾਈ ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਨੇਡਾ ਵਾਲੇ
- ਭਾਈ ਜਗਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲੇ
- ਬੀਬੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪਾਰਸ ਜੀ

ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਨੇਡਾ ਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਜਗਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲੇ

ਬੀਬੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪਾਰਸ ਜੀ,

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਬਲਦੇਵ ਝੱਲੀ BBC PUNJAB ਰੇਡੀਓ ਇਟਲੀ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਤੀਸਰਾ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ
ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ 11 ਜੁਲਾਈ 2015 ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਟੁੱਟ ਵਰਤਣਗੇ।
ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ
8 ਫਰਵਰੀ 2015 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ

ਆਪ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਡੀਕਵਾਨ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਕਮੇਟੀ

ਗ੍ਰੰਥੀ: ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 718-213-8136, ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ : ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ 347-538-8296,
ਚੇਅਰਮੈਨ : ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 718-450-7246, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ : ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿੰਮੀ 347-824-1616, ਸਕੱਤਰ : ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਲੀ 646-201-0197,
ਖਜ਼ਾਨਚੀ : ਰਾਮ ਲਾਲ ਬਾਲੂ 347-441-8974, ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸਕੱਤਰ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ 212-464-8028

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੂਰੋ-ਨੇੜਿਉਂ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਰਾਗੀ ਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸਭਿੰਨੋਂ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨਿਨ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। **ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਵੇਰਵਾ- ਓ ਪੀ ਮਹਿਮੀ**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਖੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੈਂਡਲ ਵਿਜ਼ਿਲ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮੌਮ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

Kash

FABRICS

ਪੰਜਾਬੀ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵਨ ਸਟੋਰ

ਸਾਡੀ ਸਪੈਸ਼ਲਟੀ

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ ਤੇ ਸੂਟ ਅਤੇ ਨਾਲ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਮੈਚਿੰਗ ਜਿਊਲਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੱਪੜਾ, ਵਧੀਆ ਤੌਰ ਵਧੀਆ ਸਾਡੀਆਂ ਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਸੂਟ, ਦਰਜਨਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਖਰੀਦੋ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਿਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ, ਡਰਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਫੀਆਂ-ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਡੀਵੀਡੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਹੈ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨ ਅਸੀਂ ਯੂ. ਪੀ. ਐਸ. ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

BRIDAL BOUTIQUE JEWELRY

KASH FABRICS
ONE STOP SHOPPING CENTER
 29576 Mission Blvd, Hayward, CA 94544
 Visit us on the Web at www.kashfabrics.com
Phone: 510-538-1138

ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਗਾ ਅਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪੁੱਗਾ

AAA

AUTO AND BODY WORKS

ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਰਿਪੇਅਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੇਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਟੋ-ਟਰੱਕ ਦਾ ਖਾਸ ਖੂਬੀ ਹੈ।

Prop: Jasbir Singh Takhar
510-755-2132

We Do Complete Engine Transmis-sion, Body and Paint Work We Sell Used Cars at a Good Price

Free Estimates Free Towing

Harmandeep Singh

510- 733- 2222
1421 Industrial PKWY West#F Hayward, CA 94544

26 ਜਨਵਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ

ਡਾ. ਜੀ. ਸੀ. ਕੋਲ ਐਮ. ਏ., ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. (-91-946-322-3223)

26 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। 1950 ਵਿਚ ਇਸ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਮ ਘਾਲਣਾ, ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੋਚ, ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਿਤ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਭਰਾਤ੍ਰੀਭਾਵ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਕ ਸਨ। 25 ਨਵੰਬਰ, 1949 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਭਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ 65ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿਲੇਬਸ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੋਸੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਤਵਾਰੀਖੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਗਣਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ, ਸਿਵਲ ਨਾ-ਫਰਮਾਨੀ, ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਢੰਗ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਵਿਧਾਨਿਕ ਤਰੀਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨੇ ਠੀਕ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਬਾਬਾ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਨਾਇਕ ਪੂਜਾ ਅਵਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ।

ਤੀਸਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨੁਕਤੇ ਤਹਿਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕਹੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਨਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਚੌਥਾ ਨੁਕਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਤਾਵਾਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਾਰ ਢੋਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਚੂਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜੇ ਤੇ ਲੜਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਜੀਅ ਭਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਇਸ ਤਕਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਂ ਜਮਾਤੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਨਾ ਹੋਣ

ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ, ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਕੂਮਤ' ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

"26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਟਕਰਾਵੇਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਾ-ਬਰਾਬਰ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ 'ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਕ ਵੋਟ', 'ਇਕ ਵੋਟ ਇਕ ਕੀਮਤ' ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਕ 'ਆਦਮੀ ਇਕ ਕਦਰ' ਦੇ ਅਸੂਲ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ...ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਐਨੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।"

ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਤੋਂ 65 ਸਾਲ ਬਾਦ ਵੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੋਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਉੱਪਰ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਉੱਪਰ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਾਤ-

ਪਾਤ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਕੱਟੜਤਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਪੂਜਾ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਇਖਲਾਕੀ ਗਿਰਾਵਟ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ, ਨਿੱਜੀ ਸਵਰਥ, ਵੋਟ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੀ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਭਾਰਤ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗਣਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਰਥਾਤ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਸੰਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਯੁੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਫੌਰੀ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ, ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਲਈ ਸਾਰਥਿਕ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਨਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਸਕੇ।

ਸਫਾ ਦੀ ਬਾਕੀ ਨਿਪੜਕ ਯੋਧਾ-ਬਾਬੂ ਸੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ

ਛੱਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਆਦਿ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ:

"ਮੈਂ ਕੌਮ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਦਿ ਧਰਮੀ ਕੌਮ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਹਨ।

ਇਸ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਹੱਕ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਸੰਬਰਸ਼ਿਪ ਕਰਕੇ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦਸੰਬਰ, 1970 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ:

1. ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਜਸਪਾਲ
2. ਚਾਨਣ ਲਾਲ ਮਾਣਕ
3. ਠਾਕਰ ਦਾਸ
4. ਗਿਆਨ ਚੰਦਰ ਕੌਲ
5. ਸਵਰਨ ਚੰਦ
6. ਸ਼ਾਮ ਚੰਦ ਪਾਲ
7. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ
8. ਗੁਰਮੀਤ ਚੰਦ ਸੁੰਮਣ
9. ਸ਼ੰਕਰ ਲਾਲ ਧਰਭੰਗਾ, ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 5 ਮੈਂਬਰ ਹੋਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕਰੇਗੀ।"

ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ. ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ

ਅਸਫਲਤਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਆਦਿ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਜੀ ਖੁਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।

1975 ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ ਘੜੰਮ ਚੌਧਰੀ ਸਿਆ-ਸਤਦਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਇਕ ਸੋਵੀਨਰ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ (:2 ਲਿਖ ਕੇ) ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ 'ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ' ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਸ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਇਹ ਸੋਵੀਨਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਖੁਦ ਬਾਬੂ ਮੰਗੂ ਰਾਮ ਮੁੱਗੋਵਾਲੀਆ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ 1980 ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਸ਼ੋਕ ਸਭਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਦਿ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਘੜੰਮ ਚੌਧਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨ, ਗੜ੍ਹਸੰਕਰ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ।

ਆਪਣੀ ਯੂ.ਕੇ. ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਦਿ ਧਰਮ ਬੁਦਰਹੁਡ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਾ ਵਲਵਰਹੋਪਟਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕਤ੍ਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ।

ਮੈਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ!

ਸੈਮਸਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਯੂਥ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਸੀਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ (ਬਿਊਰੋ)- ਸਮੂਹ ਮਸੀਹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਛਾਉਣੀ ਦੀ ਚੁੰਗੀ ਨੰ: 7 ਤੇ ਮੂਲ ਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਚੱਕਾ ਜਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਢਿੱਲ ਮੱਠ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮਸੀਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜੰਮ ਕੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੈਮਸਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਯੂਥ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਜੁਆਇੰਟ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਤੇ ਸਥਿਤ ਸਮੂਹ ਗਿਰਜਾ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਸੀਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਫੜ ਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਲਿਆ। ਸੈਮਸਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਪੋਲ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਜੇ ਗੋਰੀਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੂਹੰਨਾ ਭੱਟੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਦੀਪ ਮੈਥੀਊ ਕੈਸੀਅਰ ਪਤਰਸ ਸੋਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਮੂਲਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਵਰਗੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੱਥ ਨਾ ਪਾਈ ਤਾਂ ਮਸੀਹ ਵਰਗ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਅਰਥੀ ਫੂਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਾਉਣ ਹਿਤ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੇ

ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਗੇ। ਸੈਮਸਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਕੂਬ ਭੱਟੀ ਅਤੇ ਜੁਆਇੰਟ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਐਲਵਨ ਭੱਟੀ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਵਾਪਸੀ (ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ) ਦੇ ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਡਰ (ਭੈਅ) ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕੇ।

ਉਕਤ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸਥਕਾ ਸਾਬ ਸਬ ਕਾ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੇਰਬਦਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਸਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਸਟਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਸਟਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਸਟਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਡੈਨੀਅਲ, ਸੀ. ਐਫ. ਆਈ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਪਾਸਟਰ ਵਿਕਟਰ ਮਸੀਹ,

ਕਰਾਇਸਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਪਾਸਟਰ ਯੂਸਫ, ਆਤਮਿਕ ਮਸੀਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਾਸਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਜੋਨ, ਪਾਸਟਰ ਬੋਹਤ ਮਸੀਹ, ਪਾਸਟਰ ਪਰਸੋਤਮ ਭੱਟੀ, ਪਾਸਟਰ ਅਜਮੇਰ ਭੱਟੀ, ਸੈਮਸਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਜੈਠ ਚੌਧਰੀ ਡੈਨੀਅਲ ਮੁਸੱਵਰ, ਹਨੂਕ ਭੱਟੀ, ਮਾਈਕਲ ਭੱਟੀ, ਪਾਸਟਰ ਜੈਮ ਪੋਲ, ਪਾਸਟਰ ਸੋਹਨ ਲਾਲ, ਪਾਸਟਰ ਅਕਬਰ ਮਸੀਹ, ਪਾਸਟਰ ਰਿਸ਼ੀ, ਪਾਸਟਰ ਲੱਖਾ ਮਸੀਹ, ਸੀ. ਐਨ ਆਈ. ਚਰਚ ਤੋਂ ਪਾਦਰੀ ਅਲਿੱਸਾ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀ ਸਵਰਨ ਮਸੀਹ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਕੈਥੋਲਿਕ ਚਰਚ ਤੋਂ ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਸੀਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ।

ਆਖਰੀ ਕਿਸਤ

ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਲਖਾਇਕ-ਖੋਲਦਾ ਮਹਾਂਸਾਗਰ-2

ਸਭ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?" (ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਗਤੀ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਵੀ ਬੜੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ?

ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਰੀਤਾਂ, ਵਹਿਮ ਭਰਮ, ਧੋਖੇਬਾਜ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਉਚ ਨੀਚ ਵੰਡ ਦਾ ਡਟਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਧਰਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਜੋ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿੱਦੜੋਂ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਚਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਉਣ ਲਈ ਸੀ? ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤਕ ਅਰਥਾਤ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ? ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਕੜ ਪੂਰੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਦੀ ਪੁੱਠਰ ਸੂਰਜੀ ਧਾਰਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਵੇਲੇ ਇਧਰ ਉੱਥੋਂ ਖਿੱਡੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮੁੜ ਸੰਗਠਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ? ਚੌਥਵੀ-ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਮਦੇਵ, ਕਬੀਰ, ਰਵਿਦਾਸ, ਸੈਣ ਆਦਿ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਬਣ ਕੇ ਸਥਾਪਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ?

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ" ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਰਾਹਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿੱਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ?

ਅਜੋਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਨ੍ਹਾ ਹਨ? ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਚੈਪਟਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹਨ? ਉਸਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜੋ ਖੜਕੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹੈ? ਅੱਜ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਦੇ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਹੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਤਰਾਸਦੀ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਓ ਇਕ ਸਾਊ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ? ਲੇਖਕ ਆਪ ਵੀ ਮੱਤ ਪੱਖੋਂ, ਅਮਲ ਪੱਖੋਂ, ਦਿੱਖ ਪੱਖੋਂ ਹਰ ਪਾਸਿਉ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਦਲਿਤ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹਰ ਉਸ ਦਲਿਤ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਹੈ?

ਅਖੀਰ ਅੱਜ ਲੇਖਕ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਅਧੁਨਿਕ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ? ਪਰ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ? ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਕਗਾਰ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਹੈ?

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ (ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ) ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖੀ ਮੰਨ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ?

ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੇ ਕੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਸਮੇਤ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਖੜ੍ਹਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਉਡਾਇਆ? ਸਿਰ ਤੇ ਸੱਪ ਦੀ ਛਾਂ ਕੀਤੀ? ਚਰਿਆ ਖੇਤ ਹਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲਾ ਦਿਖਾਇਆ? ਸੰਤ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਘਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ? ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਘਰੇ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ, ਬਲਦ ਤੇ ਵੇਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ? ਸੰਤ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਘਰੇ ਗੰਗਾ ਮਈਆ ਆਪਣਾ ਕੜਾ ਕਢੀ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ?" (ਬੁੱਧ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸੂਰਜੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖੋਜੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਯਤਨ ਹੈ" ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ (10.9.2014) ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਰਵੀਂ ਸਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਲਿਖੀ ਜਨਮ

ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰਾਰਤ ਕੀਤੀ? ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਕੌਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੈ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, -ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੌਮ ਬਣਨ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਹੀ ਰੋੜੇ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਸਬਾਨ ਹੈ? ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ? ਇਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਹਨ? ਇਕ ਪਹਿਰਾਵਾ ਹੈ? ਇਕ ਸੂਰਤ ਹੈ? ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜਰੂਰੀ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ? ਪਰੰਤੂ ਇਹ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਹਨ? ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਟੁੱਟੇ ਲੋਕ ਹਨ? -ਇਹੀ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੋਈ ਕੌਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕੋਈ ਕੌਮ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ?" (ਸਿੱਖ ਲੋਕ ਮਾਤ ਕਿਉਂ ਖਾ ਗਏ?) ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਣ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਤੋਂ ਬਾਦ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜੋ 1881 ਦੀ ਮਰਦਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਤਕ 18 ਲੱਖ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ? ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਣਖੋਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖੀ ਮੁੜ ਲੀਹ ਤੇ ਪੈ ਗਈ? ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਭਾਂਜ ਦਿੱਤੀ? ਦੋਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਕਰਮਾ ਵਿਚ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਚੁਕਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ? ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ? ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਉਂਕਿ "ਨਿੱਕੀਆਂ-ਸੁੱਕੀਆਂ" ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਚ ਜਾਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਕਦੇ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦਿੱਤਾ? ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਜੁੱਤੀਆਂ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਲੈਣਾ ਪਿਆ? ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਸੜਕ ਤੇ ਅਣਪਛਾਤੀ ਪਈ ਰਹੀ? ਸਿੱਖ ਇਹ ਸਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ? ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਇਕ ਕੌਮ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਤਾਂ ਬਣਵਾ ਲਿਆ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕੌਮ, ਇਕ ਸੰਗਠਨ ਨਾ ਬਣਨ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਵਾ ਲਏ ਹਨ? ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਨੌਜਵਾਨ ਖਾਣਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰੱਖੀ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਿਥੇ ਹੈ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਜਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ ਜਾ ਅਨਜਾਣ ਹੈ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ?

ਤੀਜੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ? ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਮ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ? ਇਹ ਬਾਹਰਵੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੁਤਬ ਦੀਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸਤਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਆਇਆ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਗੀਰਾ ਘੱਤ ਕੇ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ? ਬੁੱਧ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਇਸਾਈ ਆਦਿ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ? ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਦਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ? ਤੇ ਇਹ ਅਥਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਸਮਝੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ, ਇਸਾਈਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ? ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਕਾਰਣ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜ ਨਾ ਸਕੇ? ਪਰ ਆਜਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੀ ਵਰਤਾਓ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੰਧ ਮਾਲ ਵਰਗੇ ਕਾਂਡ ਹੁਣ ਇਸਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਪਾਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ?

ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦਾ ਹੋਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ-ਇਸਾਈ ਬਣਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਕਾਫੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਾਗਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ? ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਬਣਾਏ ਫੰਦੇ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਟੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ?

ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ ਉਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ? ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ? ਫੌਜ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ? ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨਾਂ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਗਾਜ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਉਹ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ? ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਜਨਾਂ ਨੇ ਜੇ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਲੈ ਲੈਣ? ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਵੀ ਜੇ ਉੱਚ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕੀਆਂ? ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਕ ਧਿਰ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੋਲਮੇਜ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਲੋਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕਮਿਊਨਲ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਬਾਦ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਲੋਂ ਰੱਖੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਕਰਕੇ ਪੂਨਾ ਪੈਕਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਏ?

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਲੇਖਕ ਵਲੋਂ ਹਕੀਕੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਲੇਖਕ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰੁਬਰੂ ਹੋ ਸਕੇ? ਇਤਿਹਾਸ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ?

ਕੋਈ ਵਿਚਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਲਿਖ ਸਕਣ? ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉੱਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ? ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਵਾਮੀ ਧਰਮਾ ਤੀਰਥਾ ਵਰਗਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ "ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ" ਵਰਗੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਸਚਾਈ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ? ਅੱਜ ਵੀ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਜਨਾਤ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀਆ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ਼ ਕਰਨੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸਚਾਈ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹਨ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਰਲੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਵਿਚਲੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮਝ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਬੜੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ?

ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ , ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ, ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਿੰਦਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੱਕਤੀ ਨਗਰ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮਹੀਪ ਸਿੰਘ , ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੋਕਸਮੈਨ, ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਨਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਿੱਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸਲ ਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਅਜੂਬਾ "ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ" ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਾਂਗ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰੱਖ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਹੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ? ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਬਾਰੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਚੋਬਦਾਰ ਤਲਾਅ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੱਚਾ ਮਰ ਗਿਆ? ਦੂਜਾ ਲੜਕਾ ਗੰਗਾਧਰ ਵੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ? ਇਲਾਜ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਲਈ "ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਅਛੂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਜੋ ਗੰਗਾਧਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਬੀਮਾਰ ਹਨ?" ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨੰਨ੍ਹਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਵਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਰ ਗਿਆ? ਕਫਨ ਲਈ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਾੜੀ ਫਾੜ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਢਕੀ? ਗੰਗਾਧਰ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਰਤਨ ਵੀ ਨਮੂਨੀਏ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਿਆ? ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਪਰਚੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਲਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ? ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਭਰਾ ਦੀ ਅੰਤਮ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ? ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਖੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਦੇ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਜਾਣਿਆ, ਕਿਹਾ, ਲਿਖਿਆ?" ਉਹ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਘੜੀ ਮਹਾਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ? ਮੇਰਾ ਲਿਖਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ, ਮੇਰਾ ਜੀਣਾ ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਸਭ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ?" ਡਾ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਦਾ ਅਸਲ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਗਰ ਸਹੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰਯੋਗ ਜੋਖੋਗੇ ਤਾਂ "ਰਾਸ਼ਟਰ-ਪਿਤਾ"

ਕੇਵਲ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਤਾਜ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਜਿਸਨੇ ਖੋਹਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ? ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ? ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ? ਔਰਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੰਦੂ ਕੋਡ ਬਿਲ ਦਿੱਤਾ? ਮਹਾਤਮਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਜਮਾਤ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਪਨ ਬਣਾ ਕੇ ਗਣਰਾਜੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਕਹਿਣਾ ਅਸਲ ਧਰਮ ਹੈ?" (ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਤੇ ਬਾਪੂ)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਮੰਨਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਬਿਤਾਏ? ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ ਬਾਮਸੇਵ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਬਾਮਸੇਵ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਮੂਨ (ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਸਾਹਿਤ ਫੁੱਲਵਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਸੂਰਜੀਤ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਬਾਗਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਪਿਤਾਮਾ ਬੁੱਧ, ਮਹਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਏ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹੂ ਛਤਰਪਤੀ ਦੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੂਰਜੀਤ ਹੋ ਆਇਆ? "(ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਯੁਗ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜੋਤੀ ਰਾਏ ਫੂਲੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਆਰੀਆ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਕਸ਼ਤਰੀ ਸਨ ਜੋ ਬੜੇ ਸਾਹਸੀ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲੋਕ ਸਨ? ਆਰੀਅਨ ਕੋਲੋਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਸੂਦਰ ਅਤੇ ਅਤੀ ਸੂਦਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਏ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਕੋ ਕੌਮ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ? ਆਰੀਅਨ ਦੇ ਜੁਲਮੇ-ਸਿਤਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਫੂਲੇ ਨੇ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜੋ ਅੰਤ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਖਲਿਆਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਮਰੂੰਗਾ?" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਕਲੇ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ?

ਲੇਖਕ ਦੀ ਇਸ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਾਥਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾ ਕੇ ਰਾਜਪਾਟ ਦਾ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਕਲੰਕ ਹੈ? ਇੰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ ਕਦੇ ਸਮਾਜ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਜਿਕਰਯੋਗ ਥਾਂ ਬਣਾਈ? ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਛੁਟਿਆ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ, ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਬਣਿਆਂ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਦੇਸ਼ ਬਣਕੇ ਉਭਰਿਆ?

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੋਹਰੀ ਹੈ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਨਿਵਾਣਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਬਸਿੰਦੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ/ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਅੱਜ ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਸਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਹੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ 29 ਕਰੋੜ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ 6 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਤਲੇ 26 ਕਰੋੜ ਦੀ 11 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਤਲੇ 28 ਕਰੋੜ ਦੀ 20 ਰੁਪਏ ਹੈ (ਸੇਨ ਗੁਪਤਾ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ)? ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਹਰ ਇਕ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਹਰ 48 ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੂ ਅਖਵਾਉਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸਮਾਨਤਾ, ਆਜਾਦੀ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਜੀਓ ਤੇ ਜੀਣ ਦਿਉ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਸਭ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਦਲਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਕਾਂਚਾ ਇਲਈਆ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਨੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਰਿਹਤੇ ਨੂੰ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ)

ਡਾ. ਫਤਿਹਜੀ ਸਿੰਘ 9872670278

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਾਦਰੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਨਿਰਭੈਤਾ, ਨਿਡਰਤਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾਉਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਰਮੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਡਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਹੁਣ ਤਰਨਤਾਰਨ) ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁਵਿੰਡ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਭਾਈ ਭਗਤਾ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ 1682 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਪਹੁਵਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਮੇਤ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਆਪ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ

ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੁਭੋਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹ ਵਿਦਵਾਨ, ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਧੀਰਮੁੱਲੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪ ਕੇ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ। ਉਸ ਬੀੜ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੋਂ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਆਪ ਆਪਣੇ-ਗਏ ਦੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਰਥ ਬੋਧ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਪੰਜਾਬ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ

ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਫਿਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਟਿਕ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 65 ਤਕ ਸੀ। ਸਾਲ 1748 ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ 12 ਮਿਸਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਸਲ' ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸਲ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ।

ਸਾਲ 1757 ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਲਾਹੌਰ ਰੁਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪੂਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਿਰਲੱਥ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਜਦੋਂ ਤਰਨਤਾਰਨ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਈ। ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਰਨੈਲ ਅਤਾਈ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਗੋਹਲਵਤ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਟੱਕਰ

ਹੋਈ। ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਵੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਅਫਗਾਨੀ ਸਿਪਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਗੋਹਲਵਤ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਡਟਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਰਣ-ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਭੱਜ ਉਠੇ। ਜਰਨੈਲ ਅਤਾਈ ਖਾਂ ਵੀ ਫੌਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਾਵਨ ਤੀਰਥ ਦੀ ਹੋਈ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫਗਾਨਾਂ ਦੇ ਛੱਕੇ ਛੁੜਾ ਦਿੱਤੇ। ਘਮਸਾਨ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਧੌਣ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਘਾਤਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਲੜਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਆਖਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ ਸਵਾਸ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਦੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਿਰ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਜੂਝਦਿਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਂਘ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਰੀੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁਕਮ ਕਮਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

-ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਬੇਦੀ'

ਪਹਿਲਵਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ- ਰੁਸਤਮਿ-ਹਿੰਦ

ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਆਦਮੀ ਕਿਹੜੇ ਜਫਰ ਨਹੀਂ ਜ਼ਾਲਦਾ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੰਨਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਦਾਤ ਲਈ ਅਕਬਰ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਸਮਰਾਟਾਂ ਨੂੰ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣੇ ਪਏ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਵੀ ਨਾ ਬਚਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਚਾਹ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਖਵਾਜਾ ਮੁਈਨੁਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਫਤਿਹਪੁਰ ਸੀਕਰੀ ਜਿਹੜਾ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰੇ 12 ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ, ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਣੀ ਜੋਧਾਂ ਬਾਈ ਨੇ ਸਲੀਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਸਲੀਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਕਬਰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਫਤਿਹਪੁਰ ਸੀਕਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਇੰਨ-ਬਿਨ ਇਹੋ ਹੀ ਹਾਲ ਸਠਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਔਲਾਦ ਲਈ ਪੂਰੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਜੁੱਤੀ ਨਾ ਪਾਈ। ਉਹ ਪਗਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਆਪਣੀ ਵੰਸ਼ ਅੱਗੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਲੱਖਣਕੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰਤਾਪ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਜਨਮਿਆ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖੋਹੀ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਥਣ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੋਈ।

ਇਸ ਅਸਹਿ ਸੱਟ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੁਜਾ ਵਿਆਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਛੀਨੇ (ਨੌਸ਼ਹਿਰੇ ਦੇ ਲਾਗੇ) ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ। ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਧੰਨ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਬਚਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਸੱਟਾਂ ਨੇ

ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਵੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ।

ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਧੰਨ ਕੌਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਕੌਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਬਚਿਆ। ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਬੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਹ ਢਾਈਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਡਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਨੌਨ ਭੱਜ ਕੀਤੀ ਪਰ ਗੁਰਬਚਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭੈੜੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਆਖਿਰ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਪ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਕਾਟ ਵੀ ਕਰੇਗੀ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ 'ਲਾਭ' ਹੋ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ, ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ, ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਝੱਟ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਘਰ ਆਏ। ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਬਚ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਸੱਟ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਖੂੰਹਦਾ ਵੀ ਲੱਕ ਤੋੜ ਸੁੱਟਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਜੁੱਤੀ ਨਾ ਪਾਈ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਰੀੜ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਲਾਹੀ ਹੋਈ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਆਪ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਪੁਆਵੇ। ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਪਰ ਇਹ ਰੀੜ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ

ਠਿੱਬੇ ਠੋਲੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਰੱਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਧੀ ਜਨਮੀ, ਜਿਹੜੀ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਕੌਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲਛਮਣ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮੀ ਸੀ। ਲਛਮਣ ਕੌਰ ਵੀ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਥੱਪੜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹਲੂਣ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਹਿ ਤੁਰੀਆਂ। ਭਰੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਬੱਚਿਆ! ਮੇਰਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਆਪਦੀ ਕੱਲੀ ਧੀ ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੀਆਂ ਰੁੱਖੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ।' ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜਾਣ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਭਰ ਆਇਆ।

ਮੁਢਲਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂ:- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਸਠਿਆਲੇ ਵਿਚ ਸ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ 1878 ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਤਕੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲੀਏ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਾਮ ਨਗਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਖਤਵਾਰ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਅਸਮਾਈਲ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ 1911 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਰੰਧਾਵੇ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ) ਵਿਚ ਵਾਹਿਆ।

ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਛੇ ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਭਾਰ ਕੋਈ ਛੇ ਮਣ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਸੀ। ਆਖਿਰ 1938 ਈ: ਵਿਚ, ਉਹ ਦੈਵੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਪਹਿਲਵਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ)

ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਕਾਸ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਨਾਮਵਰ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਚ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਮੰਨਣ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਣਖੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਇੰਜ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੌੜ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰਾਂ ਦੀ ਪੀੜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਾਏ।

ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਪੁੰਨ ਫੋਟੋ ਗ੍ਰਾਫਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸਾਥ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਗਠਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਦਿਲ ਤਬੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਲਖਾਇਕ-ਖੌਲਦਾ ਮਹਾਂਸਾਗਰ-2

ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੁੱਧ ਧਰਮ, ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਜਾਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਸਰਵ ਵਿਆਪੀ ਧਰਮ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੁੰਦਾ?" (ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ- 75)

ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਧਰਮ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਉਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ? ਕੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ, ਹੈ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਹੈ? ਹਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤ ਖਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਲੋਕੀ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਭੁੱਖ ਨੰਗੇ ਦੇ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਥੇ? ਲੇਖਕ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਆਪ ਕਈ ਵਾਰੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਖੰਘਾਲਕੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬਦਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅੱਜ ਨਰਕ ਵਾਂਗ ਹੈ? ਕੀ ਨਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ

ਛੁਹਣ ਵਿਚ?" ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਕਾਂਚਾ ਇਲੱਈਆ ਵੀ 'ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਬਾਣੀਆ, ਖੱਤਰੀ ਅਤੇ ਨਵ ਖੱਤਰੀ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੱਗਭੱਗ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨ ਵਰਗੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਿੰਤ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖੋ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਹੈ? ਉਹ ਲੋਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਣਗੇ ਜੋ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲਾਂ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ/ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਤੇ ਇਸ

ਸਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਦਲਿਤ ਪਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ, ਜਾਗਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਹਲੂਣਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਲੇਖਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪੁਸਤਕ "ਖੌਲਦਾ ਮਹਾਂਸਾਗਰ-2" ਰਚਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ, "ਮੈਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰ ਵੀ ਵੇਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੌਲਦੇ ਵੀ? ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰਾਂ ਵਰਗੀ ਜਾਂ ਮਸਾਣਾਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਾਂਤ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ? ਹਰ ਜਿਸਮ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਨਾਮੀ ਵਾਂਗ ਖੌਲਣ ਉਠਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਬਣਾ ਲਏ ਗਏ ਸਥਾਈ ਕਿਲ੍ਹੇ ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਂਗ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦਲਿਤ-ਪੱਛੜੇ ਅੱਗੜ-ਪਿਛੜ ਖੜ੍ਹ ਜਾਈਏ ਤਾਂ

ਧਰਤੀ ਘੇਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਪਰੰਤੂ ਸਾਥੋਂ ਅੱਜੇ ਖਾਈਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੱਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇਖਣੇ ਹਨ? "ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਲਟਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਮਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਸਨੇ ਦਲਿਤ ਬਹੁਜਨ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੱਲ ਇੱਝ ਸੋਧਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਗਰ ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠੋ ਜਿਸਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀਚ ਤੇ ਭਿੱਖ ਮੰਗੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਪੂਜਕ ਤੇ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਕੁੱਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਤਕ ਦੇ ਗੰਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਡਾਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ? ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਲੜੋ ਅਸੀਂ ਕਦੀ?

ਪਰ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ਹਨ" (ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਜਹਬੀ ਵਾਲਮੀਕੀ ਬਨਾਮ ਚਮਾਰ ਜੰਗ) ਅੰਮੀਨ! ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਵੇ? (ਸਮਾਪਤ)

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤਸਰ

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ

ਸੋਹਣ ਸਹਿਜਲ
91-95014-77278

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਇੱਕ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ, ਇੱਕ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਸਨ, ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਐਸੀ ਕਿ 500 ਗੈਜ਼ਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਾਤਾ, ਬੋਧੀ ਸਤਵ, ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟਣ ਵਾਲੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ, ਦੀ ਗ੍ਰੇਟਿਸਟ ਇੰਡੀਅਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਖਸ, ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਧਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ, ਦਬਾਵਾਂ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਆਪਣੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੱਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਿਉਂ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਅੱਖਰ, ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ, ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਤੱਕ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦੁੱਤੀ ਮਿਸਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26, ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਸਚਾਈ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਿਤ ਪੀੜਤ ਜਾਤੀਵਾਦ ਭੰਨੇ ਤੋੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸਨ। ਲੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਟਿਆਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਜਨ ਦੀ ਮੁਕਤੀਯਾਰਾ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦਾ ਉਹ ਕਥਨ ਵੀ ਚੋਤੇ ਆਉਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਉਹ (ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ) ਕਿੰਦਾ ਆਉਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਬਜ਼ਦ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਚਾਹੁਤ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਮਤੋਜ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਗੀ ਪਹਾੜ ਜਿੰਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਫ਼ੌਲਾਦੀ ਇਚਾਰੇ ਹੋਣ, ਪੱਲੇ ਜੁਗਤ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅਣਵੰਡੇ ਬੰਗਾਲ ਵਲੋਂ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਈ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਅਸੰਭਵ ਵਰਗੀ ਜਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਫ਼ਲ ਕਾਂਗਰਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂ ਜੋਗੇਂਦਰ ਨਾਥ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਜਿੱਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਖੁਲਨਾ ਅਤੇ ਜੈਸੋਰ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਭਰੀ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਮੋਟਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਐਸ. ਸੀਜ਼ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਖੁਲਨਾ ਅਤੇ ਜੈਸੋਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਜ਼ਾ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ, ਇਲਾਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਲੱਗੀ। ਇੰਝੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੋਰ ਲੋਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਜਿਸ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਸਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ? ਕੀ ਇਹ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਪਟੇਲ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ? ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹ ਲੋਕ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਅਤਿ ਜਟਿਲ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਿਸ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਹਾਰਤ, ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸਰਬ ਪੱਖੀ ਗਿਆਨ, ਮਿਹਨਤ ਲਗਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਬੀ. ਜੀ. ਖੇਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਐਮ. ਆਰ. ਜਾਇਕਰ ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀਟ ਤੋਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਚੁਣੇ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਬੇਝੋੜ ਆਗੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ, ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ, ਆਪਣਾ ਰੋਅਬ ਦਾਅਵਾ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਭਾਸ਼ਨ 17 ਦਸੰਬਰ 1946 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੱਖ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ। 4 ਨਵੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਕੇ ਉਹ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਸਿਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਭੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਐਨ. ਰਾਓ, ਐਸ. ਐਨ. ਮੁਖਰਜੀ, ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਾਰਜ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 7-8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਾਂਧੀ, ਨਹਿਰੂ ਜਾਂ ਪਟੇਲ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਅਰਮੈਨੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ, ਕਈ ਸੱਜਣ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ. ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਯਤਕ ਆਗੂ ਸਨ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਡਰਾਫਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੋਅਰਮੈਨ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਕਹਿਣ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਰੁਕੇ, ਕਦੇ ਨਾ ਝੁਕੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗਲਤ ਸੀ, ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੋਕ, ਨਹਿਰੂ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਪਟੇਲ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 25 ਜਨਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਵਿਖੇ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ, ਕੈਬਨਿਟ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ. ਸੀ., ਐਸ. ਟੀ., ਓ. ਬੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਦਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋ ਸਕੇ। "ਮੱਤ ਸੋਚੋ ਕਿ ਗੋਵਿੰਦ

ਵੱਲ ਪੰਤ, ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।" ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੜਕ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੇਲ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂ ਕੋਲ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ, "ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਨ ਦਾ ਏਥੇ ਉਲੇਖ ਕਰਨਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, "ਮੈਂ ਬੁੱਤਾਂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਕੀਦਾ ਇਹੋ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਦੇਸ਼, ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜਾਂ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਨੂੰ 61 ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਵਿੱਚ ਖੋਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਅੱਜ ਏਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਜੇ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੰਚਿਤ ਰੱਖੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਬਣੇ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਾਲ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਰਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਸਿੱਧੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੇਤੰਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਸਨ, ਖੜੋਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਮਾਡਲ ਸਨ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਅਤੇ ਜੁਲਮੇ ਤਸੱਦਦ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸਨ, ਬਲਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਬਲਸ਼ਾਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਸਨ। ਅੱਜ ਜੇਕਰ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਸਾਜਗਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਰਜ ਕਰਾ ਸਕੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਵਿਚਾਰਯਾਰਾ ਵੀ ਰੰਗ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਲਹਿਰ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਾਜ ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਾਂ, ਬੀਮਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਣ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਹੱਲ ਵਾਹਕ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਹ ਹਰਿਆਲੀ, ਚੰਦ ਕੁ ਲੋਕ ਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਹੁਣ, ਚੰਗੇਪਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਾੜੇਪਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ। ਅੱਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ, ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਪੂਤ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼

ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਮੁਲਕ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੀੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਏਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਆਮ, ਕੀ ਖਾਸ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਰਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਐਸ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਦੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1967 ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਲੰਗੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟੈਚੂ/ਬੁੱਤ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਨਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕੇਗਾ। ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਜਾਂ ਮਨੁੱ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਕਾਨੂੰਨ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਇੱਕ ਉੱਘੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰੋਸ਼ਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਬੁੱਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਉਂਦਿਆਂ ਫ਼ਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਗੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫਰ ਵਲੋਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ "ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ, ਹਿੰਦੂ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਸਰੋਸ਼ਨਤਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਰਗੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀ" ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਸੁਮੀਮਾਨ ਕੇ. ਸੀ. ਸੁਲੇਖ ਦੀ ਪੁਸਤਕ, ਸ਼ੇਰੀ ਬੇਨਕਾਬ, ਸਫਾ 70 ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਜਰਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਕੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਹਸਤੀ, ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਮਾਨਯੋਗ ਐਸ. ਐਚ. ਕਪਾਡੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਬਦਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਰੱਬ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।" ਸ੍ਰੀ ਕਪਾਡੀਆ ਨੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲੋੜ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਬਜੈਕਟ/ਵਿਸ਼ੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਖੁਦ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਮਲ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ/ਮਸ਼ਵਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਾਰਸੀ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਦਲਣ ਇਹ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਗਾਤਾਰ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਰਿਕਾਰਡ

ਸਿਰਸਾ- ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਚਾਮਲਿੰਗ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਦੇ ਮਾਣਿਕ, ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ, ਅਸਾਮ ਦੇ ਤਰੁਣ ਗੋਗੋਈ, ਮਣੀਪੁਰ ਦੇ ਓਮਰਾਮ ਹਬੋਬੀ ਸਿੰਘ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਾ. ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਚੌਹਾਨ। ਰਾਜਸੀ ਰਿਕਾਰਡ

ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ 64 ਸਾਲਾ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਚਾਮਲਿੰਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਕਮ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਫਰੰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਦੇ 65 ਸਾਲਾ ਮਾਣਿਕ ਹਨ, ਜੋ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ (ਐਮ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ 68 ਸਾਲਾ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ ਹਨ ਜੋ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ

ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਹਨ। ਅਣਵਿਆਹੇ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਸਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤਰੁਣ ਗੋਗੋਈ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਗੋਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਮਣੀਪੁਰ ਦੇ 66 ਸਾਲਾ ਓਮਰਾਮ ਹਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਜੋ ਤੀਜੀ

ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ 72ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਡਾ. ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਡਾ. ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 55 ਸਾਲਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਰੋਣਕੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ

31ਵੀਂ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 14-16 ਜਨਵਰੀ, 2015

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ

ਮਾਨਯੋਗ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਸਭਾ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨ, ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਮੀਡੀਆ ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ! ਇਸ 31ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ “ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ” ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਰੂਚੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ, ਲੋਕਧਾਰਾ, ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਛਾਣ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਖੇਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਖਿਚੋਤਾਣ ਨੂੰ ਪਰਤ-ਦਰ-ਪਰਤ ਸਮਝਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀ ਸਮਝ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਦਵੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਤਦ ਤਕ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਤਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ - ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੁਝਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉਪ-ਖੇਤਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਮੱਗਰ ਸਮਝ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਉਪ-ਖੇਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਡਾ ਪ੍ਰੋਮ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੰਗ ਭੇਦ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। (1) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ ਬਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (2) ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦੱਖਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲ ਦੁਆਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹਣਯੋਗ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ ਹਿਮਾਦਰੀ ਬੈਨਰਜੀ (3) ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਤੱਥ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ। ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀਆਂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, “ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ”। (4) ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਭਿੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ, ਸੋਚ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਚਾਣ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਤੁਆਰੇ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ। (5) ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਨੂਠਾ ਵਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਸਾਹਿਤਕ ਪੋਟਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਨੇਤੀ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਮੰਮਟੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਦੀਵੇ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸੰਚਾਰ, ਡਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, “ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ”। (6)

ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਦਰਪਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਸਾਹਿਤ। ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੂਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਵਸਤੂ ਜਗਤ ਨਾਲ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੋਰ ਦੂਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਾਗ ਅਤੇ ਵਿਰਾਗ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਸੰਦੂਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਅਸਲ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਡਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

“ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਿਰਜਣ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋਕਧਾਰਾ, ਸਾਹਿਤ, ਪਹਿਰਾਵੇ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਸੁਭਾਅ, ਆਦਤਾਂ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਨਵੀ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਭੌਤਿਕ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਅਨੂਠੇ ਆਤਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ”। (7)

ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਕ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਇਸ ਦਾ ਮੁਨੀਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਪਰਿਪੇਖਾਂ ਦੀ ਵਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਮਹਾਨ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਰੋਣਕੀ ਰਾਮ
ਡੀਨ, ਆਰਟਸ ਫੈਕਲਟੀ
ਆਨਰੇਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਐਸ. ਆਰ
ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ
ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (91-977-914-2308)

ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਿੜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪੱਤੜਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹੈ ਵੀ। ਇਹ ਮਾਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੇਦ ਇਥੇ ਰਚੇ ਗਏ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵੀ ਇਥੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਉਚਾਰੀ ਗਈ। ਪਾਣਿਨੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਵੀ ਇਥੋਂ ਬਣਿਆ, ਜੇ ਸਿਕੰਦਰ ਵੀ ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਔਗਾਨੀਆਂ, ਦੂਰਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਵਿਦਰੋਹ ਵੀ ਇਥੋਂ ਉਠਿਆ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਸਿੱਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਵੀ ਇਹੋ ਬਣਿਆ। ਸੂਫੀਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਤ, ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ-ਪੱਖੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੋਹਰਲੀਆ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿਰਤ ਉਸ ਦੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਅਣਖ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਅਤੇ ਆਦ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਕਦੇ ਦੁਬਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਨੂੰ “ਅਸੀਂ” ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ “ਉਹ” ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਡਿਓਟੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਕਰਮਭੂਮੀ ਖੇਤਰ ਮੰਨਿਆ।

ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਖੇਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਸੰਯੁਕਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ (ਕੰਪੋਜ਼ਿਟ ਕਲਚਰ) ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਵਾਹਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸੀ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਲੀ ਦਾ ਮੂਹਬੀਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। (8) ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀਆਂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ: “ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਹੈ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਠਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਲੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਸਾਡਾ ਜੋ ਕਲਚਰ ਹੈ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ”। (9)

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਪੁੰਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਵੀ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾ ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

“ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਟੇਕ ਅਜਿਹੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਖੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਚਿਤਵਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਸਰ ਗਏ ਵੈਰ-ਭਾਵਾਂ, ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਅਵੱਜ਼ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਵਿਦਿਆ, ਸੰਚਾਰ-ਮਾਧਿਅਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵੀ ਜੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਵੈਰ-ਭਾਵਾਂ, ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵੰਨ- ਸੁਵੰਨੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਸਹਾਰੇ ਪਲਮਣ ਵਾਲੇ ਮੁਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਡੋਲਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ”। (10)

ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ

ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਦੇ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ-ਸਰਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਸ ਕੋਨੇ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਸਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਆਫ਼ਤਾਂ ਤੇ ਅਲਾਮਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁੱਘਤ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖੀ। ਡਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, “ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਹ ਖੇਤਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਮੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਤਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਅਕਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (11) ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਅਮੀਰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਸਕੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਸ਼ਾਸਕੀ ਛੱਤਰ ਛਾਇਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜਿਸ ਧਿਰ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸੀ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਧਰਮ। (12) ਸੰਤਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ, ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

“ਅਜੇਹੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਖ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਧਾਰੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸੰਤ ਤੇ ਸੂਫੀ ਸ਼ਾਇਰ, ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਧਿਰ ਬਣਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਹੁਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਸ਼ਾਸਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਜੋ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਮ੍ਹਦ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਭੋਂ ਕੁਝ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਸੀ”। (13)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਮਾਦੀ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਪੂਲੋਕ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੂੰ ਅਕਲ ਲੜੀਫੂ ਕਾਲੇ ਲਿਖੁ ਨਾ ਲੇਖੁ॥ ਆਪਨੜੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ ਸਿਰਿ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ ਦੇਖੁ॥ ਅਤੇ ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੇ ਮੈਝੇ ਕੱਪੜੇ ਕਾਲਾ ਮੈਝਾ ਵੇਸੁ॥ ਗੁਨਹੀ ਭਰਿਆ ਮੈ ਫਿਰਾ ਲੋਕੁ ਕਹੈ ਦਰਵੇਸੁ॥ ਦਾ ਸਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਹਲੀਮੀ ਦੇ ਧੁਰੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਡਰਾਇਆ॥ ਆਪੇ ਦੋਸ ਨਾ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲ ਚੜਾਇਆ॥ ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੈ ਤੋਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ॥

ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਨਿਆਏ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਏ ਨਾਗਰੇ ਦਾ ਵੀ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਸੀਂ ਵਾਰਿਸ ਹਾਂ ਉਹ ਅਤੀ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰਸਾ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਹਲੀਮੀ, ਦਲੇਰੀ, ਖੁਦਾ ਦਾ ਖੋ, ਉਸ ਇਕ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਰੂਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਰੁੱਖੀ-ਸੁੱਖੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੰਜੀਦਾ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਝਲਕ :

ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ॥ ਤੈ ਸਭ ਨਰਕਿ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿਹੈ॥ ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ॥ ਦੇਖਨਿ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ॥

ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਉਸ ਇਕ ਕੁਲ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਡਮੁਲੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਘੋਰ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਯਾਰਤੋ ਦਾ ਸੈ ਸੱਬਰ ਚੰਗਾ॥ ਭੱਠ ਖੇਤਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ॥

ਦਾ ਜੋ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਸਾਡੇ ਇਸ ਲਾਸਾਨੀ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਕਿਰਸ ਅਤੇ ਅਤੀ ਸਾਢੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਉੱਸਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ: ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ, ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖਾ॥ ਜਿਨਾ ਖਾਧੀ ਚੋਪੜੀ, ਘਣੇ ਸਹਨਗੇ ਦੁਖਾ॥ ਅਤੇ ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ ਖਾਇਕੇ, ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀਊ॥ ਫਰੀਦਾ ਦੇਖ ਪਰਾਈ ਚੋਪੜੀ, ਨਾ ਤਰਸਾਏ ਜੀਊ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਸਾਦੀ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਕਿਰਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ:

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ)

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ

ਬਾਬਾ! ਹੋਰ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ।।

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ, ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਪਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਭਾਵ ਇਸਦੇ ਵਿੱਦਿ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਹੈ। ਕੀ ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਜਿਸਦੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਾਠੀ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਇਸ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੋਚ ਧਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਕਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਰਪੱਕ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ 1897 ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਤੋਪਖਾਨੇ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਤੱਟ ਉਤੇ ਜਾ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। (14) ਪਰ ਕੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਚਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦਾ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ, ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦ, ਯਮਨਾ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ/ਸੰਪਰਕ ਆਦਿ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਹਲੀਮੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। (15) ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ “ਹੁਕਿਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ” ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮੱਕਾ-ਮਦੀਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਬਗਦਾਦ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਰਾਹੇ ਤੋਂ ਰਾਹੇ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਮਿਕਿਆਵਲੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਅਤੇ ਰਚ-ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਲੱਗ-ਭੱਗ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁੱਤੇ।।

ਜਾਇ ਜਗਾਇਨ ਬੈਠੇ ਸੁੱਤੇ।।

ਪਰ ਮਿਕਿਆਵਲੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੂਟ-ਨੀਤੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਦੁਰ-ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਰੂਪੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦੀ ਜੋ ਤਸਵੀਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਲਾਸ਼ਨੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਸੁਨੇਹੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁੰਗੜਕੇ ਬਾਹਰੀ ਸੁਨੇਹੇ ਅਤੇ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਵਕਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪੀਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਤੁਆਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਰੁਖ ਅਪਨਾਉਣ ਵਿਚ ਮੱਦਦਗਾਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ ਅਕਸਰ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਰਾਹਗੀਰ ਬਣਿਆ। (16)

ਤਕਰੀਬਨ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਹੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ‘ਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰੂਪ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੂਹਿਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਿਆਂ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲੋਪਾਣੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੌਰਾਨ ਭੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਭੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਧੰਨਭਾਗ ਹਨ ਸਾਡੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹਨ। (17) ਅਜਿਹੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਨੌਜਵਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ “ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ” ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ:

“ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਜਿੰਨੀ ਭੇੜੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਇਥੇ ਅਜੀਬ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਵਾਲ ਅਛੂਤ ਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੋ 6 ਕਰੋੜ ਆਦਮੀ ਅਛੂਤ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੂਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੇਵਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਲੈਣ ਨਾਲ ਖੂਹ ਪਲੀਤ ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। (18) ਸਾਫ-ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1960ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਬ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਕੜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਕੜੀ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੜੀਆਂ ਦੌਰਾਨ 1913 ਤੋਂ 1947 ਤੱਕ ਦਾ ਚੌਥੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਸਰੂਪ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਦਕਾ ਅਲੱਗ ਤੌਰ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਭਾਪਦਿਆਂ ਹਾਲੇ ਇਸ ਅੰਤਰ-ਕੜੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮੇਟਦੇ ਹਾਂ। 1960ਵਿਆਂ ਅਤੇ 1970ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਚੀਕੀ ਨਾਲ

ਘੋਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। 60ਵਿਆਂ ਤੇ 70ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਨਹਿਰੀ ਸਿੰਚਾਈਆਂ ਨੇ ਬੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਖੂਹਾਂ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿੱਘੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਪਦੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਨੇ ਅਪਣਾ ਬਿੰਬ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਉੱਠ ਰਹੀ ਭਰਮਾਰ ਵਿਚ ਉਠਾ ਜਾ ਤੁਤਾਂ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ‘ਤੇ ਲੱਭਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਥਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨੇ ਮੱਲ ਲਈ ਹੈ। ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਸੀ ਖਾਦ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਵੀ ਮੀਨ ਦੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਜਰੀਏ ਅਮਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟੀ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ। ਜਿਸਦਾ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਡਰੱਗ ਦਾ ਦੌੜ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਮੱਲੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਗਾਵਾਂ ਵੀ ਟੀਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਲਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਲਤ ਲਗਾ ਕੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਦੌੜਾਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਅਸੀਂ ਸਿਰਜਿਆ? ਖੂਹ ਤਾਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸਿਮਟ ਗਏ, ਬੰਬੀਆਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ‘ਤੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਮਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਭੇਜਦਿਆਂ ਖੱਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਅਤੇ

ਦੁੱਧ-ਦਹੀਂ ਦੀ ਥਾਂ “ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ” ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਮੱਲ ਲਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮਾਵਾਂ ਚਿੱਟੇ ਮੱਖਣ ਦੇ ਕੁੱਜੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਸਜਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਨੇਫਿਆਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੇ, ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਲਕੋਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਾਂ-ਕੁੱਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਕੇ ਜਿਹਨਾਂ ਪਾਲਿਆ ਅੱਜ ਖੁਦ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿੱਦਿ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ?

ਮੈਕਸੀਕਨ ਕਣਕ ਦੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬੁੜ ਤਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਾਥੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਚੁੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ “ਪਵਣੂ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਆ।। ਮਾਤਾ ਧਰਤ ਮਹਤਿ” ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਵੱਲ ਧਕੇਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਇਥੇ ਮਨਸਾ ਖੇਤੀ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਨਾਲ ਉਪਜੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਲੋੜ ਸੀ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸਾਥੋਂ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਹੈ। (19) ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖ ਫੇਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ। ਬਹਾਈ ਔਖੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਟਾਈ ਔਖੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗਹਾਈ ਔਖੀ। ਫਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਹਾਈ ਦੀ ਔਖਿਆਈ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਤਕਰੀਬਨ-ਤਕਰੀਬਨ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਿਸਾਨੀ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਗਲੀ ਨਹੀਂ ਵੜੀ ਸੀ।

ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਸਾਡੀ ਸਿਰੋਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ “ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਵੀ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜਿਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ-ਉੱਚੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਉੱਠਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਥੇ ਅੱਜ ਸੋਗ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਈਲੈੱਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੇ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਕਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਆਈਲੈੱਟ ਦਾ ਸਕੋਰ ਹੁਣ ਵਿਆਹ-ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਅੱਵਲ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਐਮ. ਏ. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਖਲੋਤੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (20) ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚੇ ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਉਗਲੀ ਫੜੀ ਤਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੌੜਦੇ ਨੂਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਰਕ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਰੂਗਾਰ ਹਾਸਿਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਬਹਾਨੇ ਨੇ। ਭਾਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜੋ ਗਿਆਨ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। (21) ਸਾਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਤਾਂ ਇਕੱਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਜਰਮਨ, ਲੈਟਿਨ, ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਅੰਕਿਤ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਂਤੀਨਿਕੇਤਨ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂਦੇਵ ਟੈਗੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ

ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਜੋ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਹੀ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਕਰੋ। ਸਾਹਨੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੰਗਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਬੰਕਮ, ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਦੀ ਵੀ ਅੱਜ ਉਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣੀ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। (22) ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜੇ ਕਿਤੇ ਓਨਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਮੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰੜਕੇਗੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਭੂਤ ਦਾ ਜਾਦੂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਜੱਲਸ ਵੀ ਫਲਾਣਾ ਰਾਮ ਯੂ. ਕੇ., ਫਿਮਕਾ ਸਿੰਘ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਫਲਾਣਾ ਚੰਦ ਸਿਡਨੀ ਆਦਿ ਰੱਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਢਾਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਉਸਾਰਕੇ ਬਾਹਰ ਕਿਲਾਨੁਮਾ ਗੇਟਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਯੂ. ਐਸ. ਏ., ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ. ਕੇ. ਆਦਿ ਉਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀ. ਐਮ. ਡਬਲਿਊ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਝੰਡੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲਗਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਕੇਸਰੀ ਪੱਗ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਈ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪੁੰਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਰਣ-ਵਿਵਸਥਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹਤਮਈ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਨਿਜਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਵਸੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਹ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਕੋਹਤ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਗੁਰੂ ਘਰ ਉਸਾਰ ਰੱਖੇ ਨੇ। ਤਤਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਹੋ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਤਿਹਾਰ, ਗੁਰੂ ਘਰ, ਜੰਝ-ਘਰ ਅਤੇ ਸਿਵੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੌਖੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲਿੰਗ-ਭੇਦ ਵੀ ਗੁੱਬੀ ਸੱਟ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਆਸ ਅਤੇ ਜੰਮਣ ਉਪਰੰਤ ਜਸਨ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਝੱਲ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘਰ, ਬਾਹਰ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ-ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਘੋਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪੌਪ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜ ‘ਤੇ ਕਾਮੁਕ ਤੇ ਭੜਕੀਲੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਲਬਰੇਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਕ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੋਸ਼ਣ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਖਿਲਵਾਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਕਾਲਖ ਵੀ ਥੱਪਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਹੁਣ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸਟੇਜਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਸਬਕ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ (ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ) ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਅਤੇ ਸੁੱਖ-ਮਈ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:

ਭੰਡਿ ਜਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿਮੀਐ, ਭੰਡਿ ਮੰਗਣੁ ਵਿਆਹੁ ਭੰਡਹੁ ਹੋਵੈ ਦੋਸਤੀ ਭੰਡਹੁ ਚਲੈ ਰਾਗ।।

ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨ ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ।। (23)

ਮੈਂ ਤਤਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ (ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਆਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਾਂਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਤਾ ਡੁੰਘਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ-ਭੁਮੀ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਿਊਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਕਾਲਰ ਪ੍ਰੋ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਅਕਸਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਵਿਉਪਾਰ ਵੱਲ ਆਉਣਾ। ਪਰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਪਲਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਵਹਿਰਾਂ ਨਾ ਘੱਤਣਾ।

ਹੁਣ ਜੋ ਸਵਾਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ। ਖੇਤੀ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਨੇ ਤਰਖਾਣ, ਲੋਹਾਰ, ਝਿਉਰ, ਛੀਬਾ, ਨਾਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਪੀਦਾਰੀ ਦੇ ਜਰੀਏ ਰੂਗਾਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰੂਗਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦਿਹਾੜੀ ਦੱਪਾ ਵੀ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭੂਮੀ ਰਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਜਾਤੀ-ਵੰਡ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਤੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਜ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੇ ਦਿਨ-ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦੇ ਆਮ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡੋਰਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਟਿਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੋਰਾਵਾਦ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਠੱਠੀਆਂ, ਵਿਹੜੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚਲਾ ਵਖਵਾ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਵਟਸਅੱਪ, ਫੇਸ-ਬੁੱਕ, ਟਵੀਟਰ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਮ. ਐਸ. ਹੋਰ ਵੀ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਾਤੀ-ਗੁਸਤ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਮੰਡੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਆਣ ਖਲੋਤਾ ਹੈ।

ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੁੰਗਤ ਰਹੇ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਤੇ)

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ

ਪਿੰਡ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਵਾਖਾਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਉਸੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨੀ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਕੋਢੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਹਾਨਿਆਂ ਹੇਠ ਬਹੁ-ਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਨੋਮਿਕ ਜੋਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਉਲਝਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਯੂਰੀਏ ਨਾਲ ਰੰਗਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਟੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਬਿਤ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਲੀ ਦੇ ਬੂਝੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ, ਨਕਸਲਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ ਸਾਕਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਮਾਪੇ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪਰਤਣ ਨੂੰ ਤਰਲੇ-ਮੱਛੀ ਵਰਗੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ। ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਲਾ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਕੱਟੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਿਸ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਸਿਰੇ ਬੁਠੀ ਅਤੇ ਉਧਾਰੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਨਸੇਅ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ: ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁੜੇ ਬੇ ਮਾਧਉ, ਇਹ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ। ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ, ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮੇਟਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਹਵਾਲੇ:-

- 1 ਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ (2006), "ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ", ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ: 22ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (1-3 ਫਰਵਰੀ), ਸੰਪਾਦਕ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ-146
- 2 Barinder Pal Singh (2014), "Sikhs of the Hyderabad Deccan", Economic & Political Weekly, July 26, pp. 163-170.
- 3 Himadri Banerjee (2012), "The Other Sikhs: Sikhs of Manipur in Twentieth Century", Sikh Formations, Vol. 8, No. 1,

April, pp.87-112; Himandri Banerjee (2010), "The Other Sikhs : Asomiya-Sikhs of Brahmaputra Valley", Indian Historical Review, Vol. 7, No. 2, pp. 235-258; See also Anantdeep Singh (2014), "Caste and Marriage Among the Sikhs of Southern California: Observations from a Statistical Analysis", Sikh Formations, <http://dx.doi.org/10.1080/17448727.2014.979676>.

com/2006/567/567_P_satya_gautam.htm
9 ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ, ਉਹੀ, ਪੰਨਾ-114
10 ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (2005), "ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ : ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭ", ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ- 21ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (10-12 ਮਾਰਚ), ਸੰਪਾਦਕ, ਡਾ ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ-121

- 11 ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਉਹੀ, ਪੰਨੇ-115-16
- 12 ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਉਹੀ, ਪੰਨਾ-122
- 13 ਉਹੀ, ਪੰਨੇ-122-123
- 14 ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (2006), "ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ: ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ", ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ: 22ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (1-3 ਫਰਵਰੀ), ਸੰਪਾਦਕ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 199; ਅਤੇ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (2006), "ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ: 22ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (1-3 ਫਰਵਰੀ), ਸੰਪਾਦਕ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 207
- 15 ਡਾ. ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ (1997), ਗੁਰਬਾਣੀ : ਵਿਸ਼ਵ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਦਿੱਲੀ ਵੈੱਲਵਿਜ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ)
- 16 W.H. Mcleod (1986), Punjabis in New Zealand (Amritsar, Guru Nanak Dev University)

ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ

- 4 ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ (2006), "ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ", ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ: 22ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (1-3 ਫਰਵਰੀ), ਸੰਪਾਦਕ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ-113
- 5 Dr. Ishtiaq Ahmed (2014), "Punjabi as a Catalyst for Regional and Global Trade-1", A talk delivered at the National Punjabi Conference held at Punjabi Complex, Gaddafi Stadium, Lahore on December 28,2014.
- 6 ਡਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ (2005), "ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ : ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਸਰੂਪ", ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ- 21ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ (10-12 ਮਾਰਚ), ਸੰਪਾਦਕ, ਡਾ ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂਗਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ-115
- 7 ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ (2011), "ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ : ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਸਾਰ", ਖੋਜ ਦਰਪਣ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਜਿਲਦ 34, ਨੰਬਰ -1-2, ਪੰਨਾ-15
- 8 Satya P. Gautam, "Partitions, Memories and Reconciliation", <http://www.indiaseminar.com>

- 17 ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ (1989), ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਣਫੋਲੇ ਵਰਕੇ: ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ (1908 ਤੋਂ 1952), (ਜਲੰਧਰ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਮੇਟੀ), ਪੰਨਾ 109
- 18 ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 217
- 19 ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨੁਕਰਾਲ ਜੀ ਦਾ।
- 20 ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨੁਕਰਾਲ ਜੀ ਦਾ।
- 21 ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਆਰ (2004), ਉਦੇ ਧਾਰਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੋਲ, ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ), ਮਈ 27; ਸ.ਸ. ਜੋਸ਼ੀ (2003), "ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ", ਆਲੋਚਨਾ, ਅੰਕ 200, ਜਨਵਰੀ-ਮਾਰਚ, ਪੰਨੇ 24-25; ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ (2009), "ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਰੂਰੀ ਕਿਉਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਜਨਵਰੀ 11
- 22 ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਤਿਪਾਲ ਗੌਤਮ ਜੀ ਦਾ।
- 23 ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (2005), ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 126

ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ

ਮੇਘ ਰਾਜ ਸਿੱਤਰ
91-98887-87440,
ਈਮੇਲ: tarksheel@gmail.com

ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਤੁਸੀਂ ਇੱਕੋ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਇੱਕੋ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਰਾਰੀਆਂ ਲੈ ਲਵੋ ਜਿਹਨਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਦੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਗਰਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲਾਵੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਗਰਾਰੀ ਦੇ ਦੰਦੇ ਬਰੀਕ ਹੋਣਗੇ ਉਸਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਅਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਗਲੇ ਦੀ ਤੋੜਚਾਲ ਚੋਰਦਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। 13 ਸਾਲ ਤੋਂ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੁਆਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਰਸ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਰਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋੜਚਾਲ ਚੋਰਦ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਮੋਟਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਸ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗੋਰੇ, ਅਫਰੀਕੀ ਕਾਲੇ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਰੰਗੀਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਮੈਲਾਨਿਨ, ਕੇਰੋਟੇਨ ਤੇ ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ। ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮੈਲਾਨਿਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਰਮ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਫਰੀਕੀ ਕਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖੂਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕੰਮ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਚੀਆਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਮੈਲਾਨਿਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਲਾਨਿਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਫੁਲਬੈਰੀ ਨਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?
ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੈੱਲ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਗਣੀ ਚੌਗੁਣੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜੀਨਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸੈੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਗੁਣ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਮੈਲਾਨਿਨ ਨਾਂ ਦਾ ਕਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਲ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਲ ਸਫੈਦ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਦਮੇ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਲਾਨਿਨ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ

ਵਾਲ ਸਫੈਦ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਝੁਰੜੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?
ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਦੋ ਸੈੱਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਦੋ ਤੇ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਖਰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਝੁਰੜੀਆਂ ਪੈਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਣ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਇਸਟਰੋਜਨ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਸ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਝੁਰੜੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਿਰਗੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ?
ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਰਗੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਦਿਮਾਗ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੰਮ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਿਰਗੀ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਸੁੰਘਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ

ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸਾਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?
ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਭੋਜਨ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ 37 ਦਰਜੇ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਦਮੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ 25 ਕਿਲੋ ਪਾਣੀ ਉਬਲਣ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਪ ਬਣਕੇ ਉੱਡ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਠੰਡ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਵਾਧੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪਸੀਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਡ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਸੀਨਾ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਧੂ ਲੂਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਹੁੰ ਜਾਂ ਵਾਲ ਕੱਟਣ ਤੇ ਦਰਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?
ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਰਦਾ ਸੈੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਹੁੰ ਤੇ ਵਾਲ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਿਰਜੀਵ ਭਾਗ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੇ ਸੈੱਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਂ ਕਿਰਾਟਿਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਹੁੰ ਤੇ ਵਾਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਖੂਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਲਾਂ ਤੇ ਨਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਸਮੇਂ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ- ਨਵਾਂ ਸਵੇਰਾ

ਆਜਾ ਸਾਬੀ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਈਏ
ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਰਲ ਕੇ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂਗੇ
ਕੱਠੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤਾਂਗੇ
ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾ ਹਾਰਾਂਗੇ।

ਕੱਲਿਆਂ ਰਹਿ ਕੇ ਤੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ
ਕੱਲਿਆਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਭੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਏ
ਵੱਟੋ ਵੱਟੋ ਰਹੇ ਜੇ ਆਪਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ
ਇਕ ਦਿਨ ਸੱਜਣਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਏ।

ਕੱਲੀ ਉਂਗਲੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਸਕਦੀ ਏ
ਕੱਠੀਆਂ ਪੰਜ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਔਖਾ ਏ।
ਜੜ੍ਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਦੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬੂਟੇ ਦੀ
ਫਿਰ ਔਹ ਬੂਟਾ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਔਖਾ ਏ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਤਫਾਕ 'ਚ ਬਰਕਤ ਹੁੰਦੀ ਏ
ਆਪਸ ਦੀ ਫੁੱਟ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਏ।
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜਦ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਹੀ ਚੱਲਦੇ ਨੇ
ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਰਸਤਾ ਆਪ ਦਿਖਾਂਦੀ ਏ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਇਕੋ ਹੈ ਜਦ ਆਪਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ
ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਵਧਾ ਲਈਏ
ਹੜ੍ਹ ਮਾਰ ਤੇ ਰੁੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਆਜਾ ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਈਏ।

ਕੱਲਾ ਕੱਲਾ ਦੋ ਗਿਆਰਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ
ਜੋ ਸੋਚਾਂਗੇ ਕੱਠਿਆਂ ਬਹਿਕੇ ਸੋਚਾਂਗੇ
ਜੋ ਧਾਰਾਂਗੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੱਠਿਆਂ ਧਾਰਾਂਗੇ।

ਆਪਾਂ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣੀ ਏ
ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ
ਜਿੱਥੇ ਨਫਰਤ ਪਲਦੀ ਏ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ
ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਹੋਣ ਨਾ ਝਗੜੇ ਨਸਲਾਂ ਕੌਮਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ
ਤਕੜਾ ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਦੁਰਕਾਰੇ ਨਾ।
ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਸਭ ਲੋਕੀ ਰਹਿਣ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ
ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਮਾਰੇ ਨਾ।

ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਝੱਖੜਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣਾ ਹੈ
ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਕਦੇ ਨਾ ਹਾਰਾਂਗੇ।
ਜਿੱਥੇ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਮਿਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਵਰਗ ਉਤਾਰਾਂਗੇ।

ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਜੁਆਨਾ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ
ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਖਾ ਜਾਵੇ
ਆਜਾ ਰਲ ਕੇ ਦਈਏ ਸੇਧ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ
ਸਾਇਦ ਕੱਲ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਵੇ।

-ਆਜ਼ਾਦ ਜਲੰਧਰੀ

ਗਜ਼ਲ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਬਾਰੇ

ਭਰੇ ਨੇ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮਿਲ ਮੁਸੱਵਰ ਨੇ।
ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸਤਾਦ ਸਾਇਰ ਨੇ।

ਹਰੀ ਦਾ ਭਜਨ ਭੀ ਕਰਦਾ ਰਚੇਤਾ ਭੀ ਏ ਸਾਹਿਤ ਦਾ,
ਖੁਦਾਈ ਰਾਜ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਂ ਏਹਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾਹਿਰ ਨੇ।

ਇਹ ਅੰਤਰਨਾਦ ਦੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਜਾ ਸੁਰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਏ,
ਜੋ ਨਿਕਲਣ ਬੋਲ ਇਹਦੀ ਕਲਮ 'ਚੋਂ ਕਲਮੇ ਬਰਾਬਰ ਨੇ।

ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਅਜਬ ਮਸਤੀ ਹੈ ਛਾ ਜਾਂਦੀ,
ਇਹਦੇ ਅਸ਼ਿਆਰ ਨੇ ਯਾ ਫੁਲਕਦੇ ਮਦਰਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਨੇ।

ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖਿਲਾਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮੋਤੀ ਜੋ ਥਾਂ ਥਾਂ 'ਤੇ,
ਯਕੀਨਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਧਰੋਹਰ ਨੇ।

ਤਸੱਵਰ ਭੀ, ਤਗੱਜਲ ਭੀ, ਤਸੱਵਫ ਭੀ, ਤਰੁੰਨਮ ਭੀ,
ਅਜਬ ਅੰਦਾਜ਼ ਪਾਇਆ ਏ ਗਜ਼ਲ ਗੋਈ ਦੇ ਸਾਹਿਰ ਨੇ।

ਕਰਾਂ ਤਾਅਰੀਫ ਮੈਂ ਕਿਹਦੀ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ,
ਇਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਅਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਨੇ।

ਕਲਮ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਰਫਤਾਰ ਏਦਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸਾਨੂੰ,
ਕਿਹ ਹਾਲੇ ਕਰਨੀਆਂ ਕਈ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੈਅ ਇਸ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਨੇ।

ਸਤਹ ਦੀਆਂ ਹਲਚਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਲੱਗਦਾ ਏ,
ਕਿਹ ਤੈਅ ਅੰਦਰ ਬੜੇ ਮੋਤੀ ਲਕੋਏ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ।

-ਆਜ਼ਾਦ ਜਲੰਧਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਗਜ਼ਲਗੋ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ- ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ
ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਜ਼ਲਗੋ ਸ.
ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ
ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਐਤਵਾਰ 11
ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿਓ ਲਿੰਡਾ ਦੇ
ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿਲ ਨਿੱਜਰ
ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਲੇਖਕਾਂ,
ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ
ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਲਣੀ ਅਤੇ
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ
ਬਾਰੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣੇ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਸ਼ਾਲ ਦੇ
ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਜੀ ਨੂੰ
ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਤ
ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਜੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ

ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਕਵੀ
ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸਟੇਜ
ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਸ਼ੀਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋਤੀ ਸਿੰਘ
ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ
ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਕਵੀਆਂ ਨੇ
ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੇਸ਼
ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੋਗੀ ਸੰਧੂ, ਰਮੇਸ਼
ਬੰਗੜ, ਰਾਠੋਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਾਪੁਰੀ, ਦਿਲ
ਨਿੱਜਰ, ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ, ਮਲਿਕ
ਇਮਤਿਆਜ਼, ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਰਾਏ, ਮਹਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਘੱਗ, ਅਜੀਤ ਰਾਮ ਬੰਗੜ, ਅਜੈਬ
ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ,
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜਗਿਆਸੂ, ਅੰਬੇਦਕਰ
ਟਾਇਮਜ਼ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬਰ
ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਜੱਸੀ ਸ਼ੀਮਾਰ, ਆਪੋ
ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ

ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ
ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ
ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਤਰਨਮ ਵਿਚ
ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਵਿਧੀ
ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ।
ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ
ਰਾਣੂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ
ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿਓ ਲਿੰਡਾ ਦੀ
ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ
ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਭਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਦਿਲ ਨਿੱਜਰ ਨਾਲ 916-628-2210 ਜਾਂ
ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ 916-248-
1535 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੂਪ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ 31ਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਮਾਣਾ ਤੇ ਨਿਤਾਣਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਾਇਕ ਉਲਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ
ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ
ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਰ
ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਰਵੇਲ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ
ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਾਡਾ
ਜਿਹੜਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ
ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਸੀਹ ਕਰਨ ਲਈ
ਸਿਰਤੋਂਤ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਰੋਣਕੀ ਰਾਮ,
ਡੀਨ ਫ਼ੈਕਲਟੀ ਆਫ ਆਰਟਸ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਮਾਜ
ਦੇ ਵਿਗਾਰਕ ਪੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ
ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ
ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋ
ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕ
ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ
ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਏ।
ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ 'ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ'
(ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ), 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੁਰਨ
ਸਿੰਘ ਰਚਨਾਵਲੀ' (ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ), 'ਭਾਧਾ ਜੀ ਦੇ
ਨਾਲ-ਨਾਲ' (ਡਾ. ਹਰਸਿੰਦਰ ਕੌਰ), 'ਉਰਦੂ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼'
(ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ ਅਤੇ ਹੋਰ), 'ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸਾ

ਸਾਹਿਤ ਸੰਦਰਭ ਕੋਸ਼' (ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ), 'ਮਨੁੱਖ
ਅਤੇ ਪਰਮ ਮਨੁੱਖ' (ਡਾ. ਅੱਛਰੂ ਸਿੰਘ), 'ਕੁਲੀਯਾਤ-ਏ-
ਇਕਬਾਲ' (ਡਾ. ਨਦੀਮ ਅਹਿਮਦ ਨਦੀਮ), 'ਮੇਰੀ ਨਾਟਕ
ਡਾਇਰੀ' (ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਦਿਉਲ), 'ਸਾਧਾਰਨ
ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ' (ਡਾ. ਆਗਿਆਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ '30ਵੀਂ
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ'
ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਡੀਨ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਡਾ. ਏ.ਐਸ. ਚਾਵਲਾ
ਵਲੋਂ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸੁਆਗਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ
ਗਏ। ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ
ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵਿਭਾਗੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ
ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ
ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ
ਕੌਰ ਜੱਗੀ, ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ.
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸਰਬਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ, ਡਾ. ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਕਮੇਲ,
ਡਾ. ਗੁਰਨਾਇਬ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਐਸ.ਐਸ.
ਖਾਹਰਾ, ਡਾ. ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ, ਡਾ.
ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ, ਡਾ. ਬਲਜੀਤ
ਕੌਰ, ਡਾ. ਯੋਗਰਾਜ, ਸ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼
ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਗਰੇਵਾਲ ਐਲਕ ਗ੍ਰੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਆਹੁਦੇ ਤੇ
ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।
ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਇੱਸ
ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ ਕਿ ਯੂ ਐੱਸ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ
ਐਮੀ ਬੈਰਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ
ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਬੈਰਾ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ
ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ
ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਚੋਣ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ
ਤੇ ਪੇਚੀਦਾ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ
ਯੂ ਐੱਸ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ
ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਡ ਨੇ 1956 ਵਿੱਚ
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ
ਜਿੱਤਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ
ਸਿੱਖ ਯੂ ਐੱਸ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ
। ਭਾਵੇਂ ਬੌਬੀ ਜਿੰਦਲ ਤੇ ਐਮੀ ਬੈਰਾ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਤੇ

ਤੀਜੇ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ
ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਪਣਾਏ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਡ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ
ਰਹੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਔਰਤ
ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੀਪ ਕਮਲ ਬਾਜਵਾ ਜਿੱਤਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੌਂਡ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਭਰੂ ਹਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਤੋਂ ਕੀਤੀ।

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਚੋਣ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ. ਐਸ. ਸੰਪਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 11,763 ਵੋਟ
ਕੇਂਦਰ ਬਣਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ
ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1.30 ਕਰੋੜ
ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ
ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ
ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

Raja SWEETS & CATERING

AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS

Raja Items Serving

- ALL KINDS OF SWEETS
- SNACKS
- CHAAT STALL
- NORTH INDIAN CUISINE
- FLUDA KULFI STALL
- ON SITE TANDOOR

Raja Catering Service

- WEDDING CEREMONIES
- RECEPTIONS
- BIRTHDAY PARTIES
- RELIGIOUS GATHERINGS
- CORPORATE EVENTS
- PICNICS / BAR-B-QUE

Raja Additional Service

- WARMERS
- CHAFFING DISHES
- CHINA & SILVERWARE
- LINEN RENTAL
- WAITERS
- BARTENDERS

Contact us

Raja Sweets & Catering

Work (510)489-9100 • Cell (510)715-1619

msbains@rajasweets.com • www.rajasweets.com

www.facebook.com/rajasweetsandcatering

www.twitter.com/RAJASWEETS

INDIA MARKET

SWEETS & SPICES

ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰੋਸਰੀ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Chaat Plate Only for **\$2.99**

Chaat Papdi. Samosa
Chaat. Pani Puri. Dahi
Vada. Bhel Puri Chaat

Music, Fabric, Artificial Jewelry, Sweets, Fresh Vegetables & more

ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ

ਬਰਿੰਦਰ ਬੰਗੜ

We have the largest collection for Indian, Fijian & Pakistani Grocery

The Threading queen
threading & HEENA TATTOOS

We accept EBT cards

Call for appointment

(916) 297-0150, (916) 316-8199

Eyebrow Threading & Henna Tattoo (each hand)
Only for \$ 5.00

(Regular \$ 8.00)
Walk In Welcome
Mon-Sat 10am to 7 pm

1265 Pleasant Grove Blvd. # 100 Roseville, CA 95747 916-786-7666

5203 Elkhorn Blvd. Sacramento, CA 95842 916-338-5511

INDIA BAZAAR

Jai Ram Gaught

Harjit Gaught (Happy)

Indian, Pakistani & Fijian Groceries

We are open 7 DAYS A WEEK TIME : 9:00 A.M. TO 8:30 P.M.

WE ACCEPT FOOD STAMPS

RENT DVDS & BUY CLOTHES ENJOY YOUR DAY WITH HOPES EVERY SATURDAY & SUNDAY SPECIAL DISCOUNT ON GROCERIES

Call to Happy- Cell : (209) 594-8473 Ph: (209) 478-0285 Fax : (209) 477-3206

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਏਅਰਲਾਈਨ ਟਿਕਟਾਂ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

Email: indiabazaar08@yahoo.com

1304-E HAMMER LANE, Suite 12, STOCKTON CA, 95210

TANDOOR Indian Restaurant

27167 Mission Blvd. Hayward, CA 95544

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਬਰਥ-ਡੇ ਪਾਰਟੀ, ਐਨਵਰਸਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੈਟਰਿੰਗ ਲਈ ਸੇਵਾ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

WE ARE SPECIALIST IN CATERING & SPECIAL ITEMS ARE AVAILABLE HERE :

FISH PAKORE, CHILLI CHICKEN, GOAT KARI, SHAHI PANEER, BUTTER CHICKEN, SWEETS, SNACKS AND MORE SPECIAL ITEMS.

ਕੈਟਰਿੰਗ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਹਫਤੇ ਦੇ 7 ਦਿਨ ਉਪਲਬਧ ਮੱਛੀ ਦੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

BUFFET LUNCH 11:00 AM To 3:00 PM

Contact Us:

We are open seven days

11 AM to 10 PM

Ph. 510-885-1212

Fax. 510-885-1532

Late Commissioner Lahori Ram Ji

May 10, 1944 – January 11, 2009

"I have only slipped away into the next room, I am I and you are you. Whatever we were to each other, that we still are. Call me by my old familiar name. Speak to me in the easy way which you always used. Play, smile, think of me. All is well." ~ **Henry Scott Holland**

It is with great pride and honor that the Ram Family invites all members of the community to commemorate the life and legacy of a paragon of the ideal human being. Commissioner Lahori Ram was the best at his worst and humble at his best. He served as the ultimate role model as a devoted husband, father, grand-father and as a member of society. He was a friend and confidant to all but an enemy to none. He left his footprints in the sand and we shall follow in those footprints. It is our duty to move forward in the path that he set and carry on the message that he firmly believed in: "United we stand and divided we fall."

It is said that even God needs good people in His Company but we shall always miss your presence. Nevertheless, your soul will remain with us forever. We will always love you dearly. May God bless your soul and give us the strength to move on.

Please join the Ram family in a religious service honoring the fifth memorial ceremony of this great departed soul.

Program:

Commence Prayer Ceremony (Arambh Akhand Path Sahib):

Friday January 23, 2015 at 11:00 am

Conclusion of Prayer -- Main Service (Bhog):

Sunday January 25, 2015 10:00 am to 4:00 pm

Venue:

**Shri Guru Ravidass Temple
2120-2150 Crestview Drive
Pittsburg, CA 94565
(925) 439-2355**

**For additional information,
please call:**

**Jack Ram (650) 455-9026
Paul Ram (650) 296-4208**